

VELED EGY ÉLETEN ÁT

Veled egy életen át

Gondolatok a szerelemről
és a házasságról

A könyv szerzői betűrend szerint:

Balicza Iván, Bácskai Károly, Bálintné Varsányi Vilma,
Dr. Cserhádi Sándor, Deme Dávid, Dr. Drenyovszky Irén,
Ferenczy Zoltán, Ittész István, Menyes Gyula,
Szemerei János és Záczkaliczky Péter

A rajzokat készítette:

Richly Zsolt

A könyvet szerkesztette:

D. Szabik Imre

Lektorálta:

Sárkány Tibor

Kiadja
az Magyarországi Evangélikus Egyház megbízásából
a Teológiai Irodalmi Egyesület – Budapest, 2000
Felelős kiadó: Kendeh-Kirchknopf Péter

ISBN 963 03 9495 2

Előszó

Régi adósságát törleszti egyházunk, amikor fiatalok kezébe adja e könyvecskét, hogy életre szóló tanácsainkat megfontolják, és személyes döntésük alapján elfogadják.

E könyvecske elkíséri az Olvasót a felnőtté válás kezdeti korszakától az idős évek öszülő halántékú idejéig, a párválasztás örömétől az özvegység fájdalmas állapotáig.

Más-más szerzők különböző stílusban – olykor másmilyen kiindulópontonról megközelítve témájukat – sietnek az olvasó segítségére. De mindnyájan az Íráson tájékozódnak, és élettapasztalataikat csokorba gyűjtve szólnak. Törvényszerűségeket figyelembe véve érvelnek a jövő nemzedék boldogságáért, véletlenül vagy váratlanul megfogant gyermekek megszületéséért, válságba került házastársak megbocsátó készségének erősödéséért, mélységbe zuhant élettársi kapcsolatok megoldhatatlannak tűnő helyzetének megoldásáért.

A szerzők – közöttük egy orvosnő s a többség családos evangélikus lelkész – nem a kívülálló hűvösségével, hanem az Olvasó iránti elkötelezett szeretettel szólnak korunk egyik legsérülékenyebb közösségéről, a házasságról s a gyermekkel megáldott családról. Védeni, oltalmazni és erősíteni kívánják egymást szerető szívek szándékát, férjét és feleségét, szülőét és gyermekét.

Abban a reményben adjuk közre kiadványunkat, hogy e könyvecske elgondolkoztató írásaival és mosolyra indító rajzaival sokakat a harmonikus házasesetre biztat, másokat az együtt eltöltött évek szépségében megerősít, s a gyermeknevelés zezugos ösvényein tanácsol, s így eléri célját. Eszköz lehet a Teremtő kezében a boldog, Istennek tetsző életre.

Áldja Isten gazdagon a kedves Olvasót!

D. Szebik Imre
püspök

„Hát én immár kit válasszak?”

„Akár akarod, akár nem, valakit vonzol.
Van, aki keres. Pont téged.
Mert csak te vagy elég neki.
Van valaki, aki a szeretetnek
arra az árnyalatára született,
amely te vagy. Szeret. Vedd észre.”
(Mácz István: Örülj velem!)

„Tavaszi szél vizet áraszt, virágom, virágom,
Minden madár társat választ, virágom, virágom.
Hát én immár kit válasszak, virágom, virágom,
Te engemet, én tégedet, virágom, virágom.”

Ilyen egyszerű lenne...? Te engem, én téged – ahogy a népdal mondja, évszázadok örömét, fájdalmát, keresgélést illető tanácstalanságát, rátalálás feletti izgalmát sűrítve e néhány szóba: te és én. Tudjuk, a végre megérkező tavaszi szélre mifelénk hosszú téli hónapokon át kell várni. Mintha rendelt ideje lenne a várakozásnak is, a tavasz beköszöntének is. Ezekről a várakozást magukban hordozó hónapokról írok: a „Hát én immár kit válasszak” dilemmájáról, mígnem egyszer csak zúgni kezd a tavaszi szél, a szirmok nyílásával együtt nyílik a szív is, és felcsendül az ének: „Te engemet, én tégedet, virágom, virágom.”

A boldogságra lehet várni, lehet keresni egyedül is, mégsem lehet egyedül megtalálni. A Biblia első lapjainak egyikén álló mondat a Szentírást ritkábban olvasók számára is ismerős lehet: „Nem jó az embernek egyedül lenni” (1Móz 2,18). Olykor jó a magány, de máskor fáj (M. I.).

Nem kell az egyedülléthez sivatag, lakatlan sziget. Elég a tömeg, a munkahely, olykor a család – néhány ember, aki nem ért meg. Minél érettebbek vagyunk, annál inkább hajlamosak vagyunk a bezárkózásra, magányra, minél „felnöttebb” az ember, annál inkább igényli azt a testi-lelki kapcsolatot, szeretet-közösséget, melyet a házasság jelenthet a számára. „Szeretném, ha szeretnének, s lennék valakié” – mondja ki sokak helyett a költő, Ady Endre. Szeretném, ha szeretnének, de már nem úgy, mint egykor a kisgyermeket, akit védtek, óvtak a „széltől is”, nem úgy, mint a nyurga kamaszt, akinek kezét olykor – remegő szívvel – el-elengedték már. A „valakié vagyok” élménye új irányba fordítja életünket: kiléptet a megszokott, mindaddig biztonságot adó hajlékból, a gyermekkor meseien színes és mégis egyszerű világából. A szülők a maguk kezéből a leányuk, fiuk kezét átengedik egy másik kézbe, hogy e két kéz együtt kezdje el építeni – eleinte talán csak apró gallyakból, mint társat választó madarak – az új fészket, otthont, és az új pár immár önálló, saját erejével kiharcolt életet éljen. Más szavakkal: a párválasztás motivációja magából a személyiségből ered, már függetlenül a család külső befolyásától.

Az önállóság ugyanakkor nem jelent gyökértelenséget, fájdalmas kiszakadást a megszokott családi „földből”, közösségből. Új kezdet, de nem emigráció, dezertálás, felégetése magunk mögött mindannak, ami „volt”. Egy szív és egy út, ami azt jelenti: nem én szeretnék boldogulni, előbbre jutni, hanem *mi*. Az együtt tervezett jövő a másik nélkül elképzelhetetlen. A te meg én-ből így lesz ti és mi, két családból így lesz egy harmadik. A párválasztással, önállósággal a szülőket nem veszteség éri, de kapnak még egy lányt, egy fiút, akik nem csupán a maguk boldogságát keresik, de benne maradnak régi-új családjukban. Igaz, az „én” nem könnyen adja át helyét a „mi”-nek. Talán azért,

mert a „mi” felelősséget jelent. Ha elrontok valamit, abból a másiknak is kára származik. Még jobban, alaposabban meg kell fontolni minden lépést, mögé kell tudni nézni a másik szívének: ha örül, tudjak örülni én is, ha szomorú, bánatában osztozzam én is. Egy szív a másik oldalról: ha valakit választok, vele választom tulajdonságait, érdeklődési körét, világnézetét, teljes személyiségét, családi meghatározottságát, háttérét; jelképesen a gyerekszobáját, a nappalit, az étkezőt is. Valójában nemcsak szerelmi, de szellemi partnert is keresnem kell a másikban. A magaméhoz hasonló gondolkodásmódot, ízlést, műveltségi szintet, vallásos felfogást – vagy éppen az ellentétek egymást kiegészítő harmóniáját –, hogy később akaratlanul le ne kezeljük egymást, ne alakuljon ki bennünk és közöttünk félreértés, szorongás, kisebbségi érzés, féltékenység, bizalmatlanság és gyanakvás. Ne robbanjanak elfojtott, évekkel későbbre időzített indulat-bombák. Egy kínai közmondás szerint, ha boldog akarsz lenni, légy kertész. Párkapcsolat, ismerkedés társammal, családjával, a boldogság kék madarának magunkhoz édesgetése ezt jelenti: kertészei, gondozói vagyunk egymásnak, a szeretet magvetésének hűséges, kitartó ápolói. Szeretnünk kell egymást, környezetünket, a kertet, hogy szép legyen, és az öröm virágait teremhesse.

A választáshoz, ahhoz, hogy „áradjon a víz”, erre a magasrendű érzelmi kölcsönösségre van szükség. *Szerelemre*, mely magában foglalja a szexualitást és az erotikát is, azonban ennél sokkalta többet jelent: érzelmi töltést ad az ember ösztönszerű vonzódásának. Hatalmas készletet, motivációs erő rejlik benne, az összetartozás magas hőfokú élményével ajándékoz meg, mely gyakran a „kedves” szívet égető hiányának elviselhetetlenségét eredményezi. Ez a furcsa érzelmi kölcsönösség hajlamos idealizálni, túl-

értékelni, sőt, heroizálni a másikat, ahogy ezt József Attila is Flórához írt versében megéneklí:

*Úgy kellesz, mint parasztnak a föld,
a csendes eső és a tiszta nap.
Úgy kellesz, mint a növénynek a zöld,
hogy levelei kiviruljanak.*

A szerelemről sokan elmélkedtek, leírták szavakkal, művészi módon ábrázolták, de a szerelem is olyan, akár a személyiség vagy az ujjlenyomat: nincs két egyforma ember, nem lehet két egyforma szerelem sem. A kívülállónak csupán te és én, neked és nekem azonban az a kötelék, amely nemcsak emberrel köti össze az embert, hanem mindennel, ami bennünk él.

Vannak, akik az emberi természettel, a „nem jó az embernek egyedül” bibliai kezdőmondatnál ellentétben a fenti kölcsönösségnek egy olyan formáját hangsúlyozzák, amely azt mindinkább az ösztönéletre csökkenti. A mai divatos, könnyed szexuális szemlélet azt sugallja, hogy az érzelmeket és az évezredek alatt szocializált, „társadalmiasított” tényezőket az egyes emberek a megismerkedés, udvarlás, párválasztás során igyekezzenek a háttérbe szorítani vagy teljesen kiiktatni. Mintha a partnerkapcsolat, a szerelem egyfajta szabadidős tevékenység lenne, melynek jellege és minősége az utóbbi eltöltésétől, annak tartalmától és formájától függ. Az érzelmi konfliktusoktól, csalódástól féltők körében divatos a „csupán a kaland kedvéért” kapható, rövid társasutazáshoz hasonló viszony. Ebben a könnyedségben azonban a lényeg is könnyen elsikkad: az értékes és szép, a barátságához, kiegyensúlyozott családi kapcsolatokhoz hasonló kötődés és érzelmi élmény, mely nemcsak biológiai, de lelki-pszichikai örömforrása is mindkét embernek.

Tudósok mondják, a szerelem az individualizált ember sajátja, két önálló egyén(iség) között létrejövő érzelmi-fizikai kapcsolat. Első nyomait a fejlett ókori civilizációkban, a görög-római kultúrában találjuk. Azóta tanulgatjuk, mit jelent a szerelem: Az ember adott érzelmi állapotához tartozó magatartásmód? Követendő társadalmi minta, mely koronként, rétegenként, közösségenként különbözik? A bonyolult érzelmi életű modern ember számára szükségszerű feltétel ahhoz, hogy az együttélésben igazodni, alkalmazkodni tudjon a hasonlóan sajátos, bonyolult egyéniségű társához? A párválasztás érzelmi megalapozása, mely elősegíti a partnerek összehangolódását, a kapcsolat további bonyolódását, összeforrását? Az ember pszichológiai értelemben felnőtté válásának, de a harmonikus szexuális kapcsolat kialakulásának is záloga? Ezt mind és még mennyi mindent jelenthet az egyébként oly röviden szavakba önthető, mégis kibeszélhetetlen élmény: szerelmes vagyok! Emlékezés arra a szinte észrevétlen értékelésre, melynek nyomán vonzalom, tetszés ébredt a szívemben a másik iránt és a mindaddig féltve dédelgetett személyiségem, „én”-em egyszerre feloldódott, felolvadt, elvárásaim, ideáljaim csimborasszója apró dombocskává roskadt, mely mögül előbukkant Ő, míg én Petőfivel együtt tanakodtam:

*Szerelmes vagyok én,
vagy tán tűzbe estem?!
Nem tudom, de igaz,
Hogy ég lelkem, testem.
(Szerelmes vagyok én...)*

Szeretlek... Az ember legőszintébb vallomása. Keresni, választani, egy kezdődő kapcsolatban viselkedni csak őszintén szabad és érdemes. A partner becsapása nagy

szomorúsággal járhat. „Válogatás” közben érdemes tisztázni: Vajon a teljes személyiséget uraló érzelmi megnyilvánulásról van szó, vagy csak egy leendő szeretőt, szexuális partnert látok és keresek a másikban. Mindig annyit kell mutatni, adni, kérni, amennyit a vonzalom ténylegesen magában hordoz, őriz, továbbadni és elfogadni képes. Amennyi érzelmi fedezet rejtőzködik a két szív kincsesládájában. Ha az egymás iránt érzett szerelem hőfoka az érzelmi és szellemi igények hőmérőjén nem tudja a kívánt értékek magasába tornáztatni a higanyszálat, félő, hogy a vonzalom szalmaláng életű lobogás csupán. Ez a hirtelen „hőérzet” ugyanakkor akaratlanul és öntudatlanul is „csalhat”, s éppen ezért egy-egy kapcsolatról sokszor nagyon nehéz prognózist adni, megmondani, mennyire őszinte, kölcsönös és életképes. Rómeó és Júlia egyértelmű szerelme a világ drámairodalomában is ritkaság – kisebb nagyobb (kezdeti) nehézségek, súrlódások, ellentétes (személyiség)megnyilvánulások mindig is voltak és lesznek. Az eddigiek alapján együtt sóhajthatjuk: az egyéni igények, szükségletek, különbözőségek összehangolása miatt a kereséshez, választáshoz, megismeréshez, megszokáshoz, a közös szabályok, egyformán hiteles mértékek kialakításához bizony nagy-nagy türelem és hosszabb idő kell. Akár egy kirakósjátékban: meg kell találni az összeillő darabokat, részleteket, tudva: egy kapcsolat, akár egy épület, sokféle elemből áll, de alapja és kötőanyaga a szerelem, amely *„erős, mint a halál, úgy lobog, mint a lobogó tűz, mint az Úrnak lángja. Sok víz sem tudja eloltani, folyók sem tudják elsodorni.”* (Énekek 8,6-7). Kérjük hát, hívjuk bátran: Jöjj, vizet árasztó tavaszi szél!

Együttélés vagy házasság?

Nem a papíron múlik...

Élettársi kapcsolatban élők sokszor mondják védekezésül, vagy meggyőződésből: Nem a papíron múlik... Attól nem fogjuk egymást jobban szeretni... Az nem teszi tartósabbá két ember kapcsolatát...

Ezeknek az érveknek komoly igazsága van. A mindennapi tapasztalat is óvatossá teszi az embert. A képlet nem olyan egyszerű. Az volna a jó, ha ki lehetne mondani, hogy a házassági kapcsolat mindig szilárd lábakon áll, a benne élők harmonikusan, szeretetben gazdagítják egymást, szemben a bizonytalan alapra épített élettársi viszonyal, ahol ez nincs meg. Sajnos túl sok a rossz házasság! Számptalan család folyamatos feszültségben él, és bizony nehéz ezt papírra vetni, de sok házasság olyannyira megromlik, hogy az adott helyzetben már nem biztos, hogy a válás a legrosszabb megoldás...

Az élettársi kapcsolat sem intézhető el egy kézlegyintéssel, mondván: ott a felek csupán egy ideiglenes „érdekszövetségben” élnek, de igazán tartósan nem számíthatnak egymásra. Van példa szeretetben, békeességben és hűségben együtt élő élettársi kapcsolatokra is.

Persze ez még nem a vezet el a kérdés lényegéig. Van, aki a zátonyra futó házasságokra mutatva érvel: „lám, nem védte meg őket a házassági levél...” Van, aki még tovább megy. Levezeti, hogy a házasság működésképtelen és idejét múlt intézmény.

Az tény, hogy a házasságok soha sem a házasságkötés ténye (a papír) miatt mennek tönkre, hanem a házasfelek (a férfi és a nő) bűne miatt. A bűn pedig nem házassági

specialitás. A bűn alapvetően az embert, rajta keresztül pedig az összes emberi kapcsolatot megfertőzheti. Ilyen értelemben a házásokat és az élettársi közösségben élőket egyaránt támadja. Téved az, aki azt hiszi, hogy a házasságban előjövő problémákat az élettársi kapcsolattal kivédheti... Ez sem a papíron múlik!

Aki nem ismeri, nem találja a bűnök rendezésének helyét és mikéntjét, annak akár van, akár nincs házassági papírja, komoly veszélyben van a kapcsolata.

A teremtés rendje

A bibliai beszámoló szerint Isten azzal a szándékkal teremtette az embert férfivá és asszonnyá, hogy egymás segítő-társai legyenek. Ez a terv, ez a rend jó.

Még a házasságukban, élettársi kapcsolatukban zátonyra futók többsége is elismeri ennek a rendnek a helyességét azzal, hogy új kapcsolatot keres. Ők csalódtak ugyan a társukban, vagy önmagukban, de tapasztalják és elismerik a bibliai igazságot: „nem jó az embernek egyedül lenni...” Abban lehet különbség az emberek között, hogy hiszik-e, hogy a házasság Istentől eredő rend vagy sem, de abban, hogy társra vágyunk, abban nem.

A házasságban és az élettársi viszonyban élők, az egyik vagy a másik együttélési forma mellett érvelők egyaránt boldog társkapcsolatra vágyanak. Férfi és nő, fiatal és idős, egyaránt magányos egyedül. Hívőnek és a nem hívőnek, konzervatív és liberális beállítottságúnak egyaránt segítő-társra van szüksége. Meghatároz bennünket ez a rend.

A házasság eredeti rendjének elhomályosulása...

A mai emberek gondolkozásában nem könnyű megtalálni a határvonalat élettársi viszony és a házasság között. Nem azért, mert a házasságok többsége eleve élettársi viszonyból jön létre, hanem mert sok házasság jogilag, formailag házasság ugyan, de tartalmilag inkább az élettársi együttélésre hasonlít. Az ilyen házasságok nagyon könnyen felborulnak. A házasfelek sokszor eleve bekalkulálják a válás lehetőségét. Nem ritka, hogy vagyonyilatkozatban rögzítik az indulási helyzetet, hogy válás esetén ne legyenek bonyodalmak...

Isten rendje szerint a házasságban férfi és nő, férj és feleség egészségben és betegségben, örömben és bánatban segítő szeretettel támogatják egymást. Isten a házassággal nem alkalmi partnert, hanem egész életre szóló társat ad. Ezzel védeni akar. Egymásnak ajándékozik, de felelőssé is tesz egymásért.

Az ember szeretné megkapni mindazt, ami neki jó, de nem érzi át, hogy ő is tartozik. Úgy tűnik, az emberek könnyen átsiklanak a bibliai mondat kölcsönös felelősséget igénylő kifejezése fölött. Elfelejtik, hogy társuk számára nekik kéne segítőtárssá lenni. Amikor a házasságban valami felborul, amikor valami nem úgy megy, mint megszokták, például amikor a másik megbetegszik, akkor lenne leginkább szükség a megértő segítőtárs támogatására. A tapasztalat szerint sokszor éppen ekkor reped meg, törik el sok házasság. Könnyebb egy „hozzá még inkább illő” nem fáradt, nem beteg, az elkövetett hiba miatt nem haragvó társat keresni. Könnyebb tovább menni, mint segíteni, mint terhet hordozni, mint bocsánatot kérni, vagy megbocsátani...

A házasságlevél értéke

Vannak olyan dolgok, amik sokkal többet érnek önmaguknál. A mindennapok gyakorlatában erre számtalan példa van. Ilyen például a pénz. A pénz értéke nem azonos „nyersanyag”-értékével. Mögötte állami garancia, aranyfedezet áll. Egy diploma nem annyit ér, amennyiért az okmányt árusítják a nyomtatvány boltban. A diplomában benne van sok év munkája, vizsgák izgalma, és ami a legfontosabb, a megszerzett tudás anyagiakban kifejezhetetlen értéke. Luther a Kiskátéban a keresztségről írja: „nem egyszerűen víz, hanem Isten ígéjével együtt használt víz”. Vagyis a keresztség értéke sem önmagában van. Nem a vízben, nem a liturgiában, hanem Isten ígéretében. A liturgia, a víz csupán hordozója a lényegnek. Ugyanígy van a házassággal is. Nem a papír, nem a szertartás, nem a lakodalom a lényeg. A házasságkötés azonban mégsem lényegtelen. Nem szükséges, hogy papírunk legyen arról, hogy jól beszélünk egy nyelvet. Olyan munkahelyen viszont, ahol a nyelvtudásra szükség van, ott kérik a nyelvvizsga bizonyítványt. Lehet olyan eset, hogy valaki jogosítvány nélkül is jobban vezet autót, mint az, akinek van jogosítványa. Mégis furcsa lenne, ha az igazgató rendőrnek jogosítvány híján a papír lényegtelenességét bizonygatná az igazoltatott...

A házasságlevélnek is komoly értéke van! Nyilvánvaló, hogy nem önmagában a levélnek, hanem annak, amit a levél hordoz. A házasságkötéskor a házasulók elfogadják a házasság rendjét mint az ő életüket is értékesebbé tévő együttélési formát. Családtagok, barátok, ismerősök, a házasulók számára fontos emberek előtt, majd a törvény előtt is kinyilvánítják, hogy vállalják egymást. Az egyházi esküvőn ezen túl kifejezik azt is, hogy a házasságot Isten rendjének tekintik, és hogy házasságukat Isten rendje és

útmutatása szerint kívánják élni, társukat pedig Istentől kapott ajándékként egy életen át hűségesen támogatják. Érték a házasság rendje, amibe beállnak a házasulók. Érték az igazi szeretet, ami a házasság alapja, s amit Isten Jézusban elénk élt. Érték az ajándékkul kapott társ, és érték a társ családja. Érték a kimondott ígétet, a fogadalom és érték a közös út sikeréért elmondott ima. A legnagyobb érték azonban az, Aki a rendet adta. Aki a szeretetet adja. Aki az imádságokat meghallgatja, Aki a házasulókat kísérni, vezetni, nevelni akarja. Ez mind benne van abban az egyszerű levélben.

Félünk a kötöttségektől

A szabadság érték. Amikor nincsenek gátak, akadályok, könnyebben tudunk haladni. Szeretünk sima úton járni. Szeretünk szabadon szárnyalni, nem szeretjük, ha valami korlátot szab.

A teremtés csodája, hogy Isten kitüntetett minket a szabadság lehetőségével. Mozgásteret adott nekünk. Aki szabadságot ad a másiknak, az bízik benne. Isten kitüntetett minket a bizalmával. A nagy kérdés, hogy tudunk-e élni vele okosan, vagy nem.

Szabadságunk folytán át tudunk lépni határokat, szabályokat, akár védőkorlátokat is. Ekkor persze veszélyekbe is sodródhat az életünk. A szabadság érték, de nem önmagában. Ha valaki ostoba módon ejtóernyő nélkül lép ki a repülőgépből, annak nem sokat ér a szabadsága...

Fontos megismerni a világ rendjét, a szabályokat is. Mikor Isten feltárja teremtett világa titkait, arra is folyamatosan tanít, hogy a törvényeinek betartása nem korlátoz, hanem felszabadít. Az élet törvényszerűségeire figyelni, nem csupán praktikus, de az élet minőségét meghatározó

érdek is. Ebben az értelemben minden törvény felismerése, megértése, betartása kincset ér. Sokkal szebb, gazdagabb lehet az élete annak, aki számol a fizika, a kémia, a biológia, általában az élet törvényeivel. Sokkal kevésbé éri tragédia, fájdalmas meglepetés azt, aki beleilleszkedik Isten rendjébe. Pál apostol azt írja: „minden szabad nekem, de nem minden használ...” Isten szabadságot ad, de felelőséggel. Nem kell, nem kötelező Istenre figyelni. Nem kell, nem kötelező Isten útmutatását követni. Még ebben is szabadságot kaptunk. Életvitelünk tétje nem az, hogy Istennél rossz pontokat gyűjtünk, akit a bizalmatlan ember egy láthatatlan cenzornak, szigorú bírónak, vagy egyenesen büntetéssel, kárhózzal fenyegető zsarnoknak vél.

A tét az életünk. A miénk és gyermekeinké. A tét az, hogy egy jó rend védettségében vagy felelőtlen elképzeléseink védtelenségében élünk-e, s hogy milyen fészket biztosítunk ránk bízott gyermekeinknek. Azt kell végiggondolnunk, komolyan vennünk, hogy milyen nagy ajándék az, hogy Isten szeretetből adott rendjére mi is odafigyelhetünk, azt mi is folyamatosan tanulhatjuk, abban mi is részesek lehetünk!

A templomi esküvő csak dekoráció?

Fiatal pár jön be a lelkészi hivatalba, a lelkészt keresik. „Templomi esküvőt szeretnénk” – mondják. Leülünk, elkezdünk beszélgetni. Első kérdéseimmel tisztázni próbálom, kik ők. Kiderül, a nő legény evangélikus, nem konfirmált, templomba nem szokott járni, a menyasszony nincs megkeresztelve. Egyikük sem lakik gyülekezetünk területén. Ezek után logikus, ha már most az ismerkedéskor felteszem nekik a kérdést, amit egyébként csak a jegyesoktatáskor: miért akarnak templomi esküvőt? A válasz nem lep meg, számítottam rá: „Mert az olyan szép, ünnepélyes, az az igazi” – mondják. (Hogy ebből a jegyesoktatások meghitt beszélgetései során mégis megszületett az elhatározás, és a lány megkeresztelkedett, a fiú pedig vele együtt konfirmált, az Isten kegyelmének ajándéka volt. Mint ahogyan az is, hogy az esküvő után azt mondták: „a mi esküvőnk több volt, mint »szép«”.)

Ilyen és hasonló eset nem ritkán fordul elő, és még akkor is megtörténhet, hogy a fiatalok – és családjaik – szemében a templomi esküvő csak „hab a tortán”, ha egyébként vallásos életet élnek.

Mire jó hát a templomi esküvő? Mi történik ott? Van-e valami többlete? Olyan kérdések ezek, amelyeket jó előre tisztázni, végiggondolni, hogy tudatosan lehessen felkészülni a „nagy eseményre”.

A templomi esküvő – tanúságtevés

Tanúskodik egyrészt az egyház a házasság Isten szerinti rendjéről, másrészt maguk a házasságra lépők is tanúskodnak kijelentésükkel arról, hogy ezt a rendet elfogadják.

A római katolikus egyház tanítása szerint a házasság szentség, amelyet az esküvő során a menyasszony és a vőlegény egymásnak szolgáltatnak ki. Az evangélikus egyház nem mondja a házasságot szentségnek. De vallja azt, hogy a házasság szent. Szent az Isten, és szentnek nevezük azt is, ami Istené, az Ő számára elkülönített, ami az Ő szolgálatára áll. Ez a szemlélet tükröződik az esketési szertartásban is.

A szertartás során többször is (a lelkész által feltett kérdésekben és az eskü szövegében is) elhangzik, hogy a pár „Isten rendje és ígéje szerint” akar egymással házasságban élni. Hogy mi ez a rend, arról a jegyesoktatás során beszélget a lelkész a házasságra készülő párral. De elhangzanak a házasság isteni rendjéről szóló bibliai igeszakaszok az esküvői szertartás részeként is.

A teremtéstörténetben így olvassuk Isten szavait: *Nem jó az embernek egyedül lenni, szerzek neki segítőtársat, hozzá illőt. És teremtette az embert férfivá és asszonnyá, és megáldotta őket. És látta Isten, hogy minden, amit teremtett, íme, igen jó. Ezért az ember elhagyja atyját és anyját, és ragaszkodik házastársához, és lesznek ketten egy testté.* (1Móz 1;2)

Gazdag üzenete van a Szentírás igéinek. Arról tesznek tanúságot, hogy a keresztény ember a házasságot Isten jó rendjének, férfi és nő egymáshoz tartozása egyedül legitim formájának tartja, és a házastársak egymást Isten ajándékának tekintik. Egymáshoz hűségesek, és kapcsolatuk a legszorosabb minden létező emberi kapcsolat között. Ezt a kapcsolatot senki és semmi nem szakíthatja szét, csak a halál.

Erről szól az evangéliumi igeszakasz, Jézus szava: *„Amit tehát Isten egybeszerkesztett, ember azt el ne válassza.”* (Mt 19,6).

Harmadikként az apostol figyelmeztetése és tanácsai hangzanak el az esküvőn: *„Adjatok hálát Istennek, az Atyának mindenkor mindenért a mi Urunk, Jézus Krisztus nevé-*

ben, és engedelmeskedjete egymásnak a Krisztus félelmében: az asszonyok férjüknek, mint az Úrnak, a férfiak pedig szeressék feleségüket, ahogyan Krisztus is szeretete az egyházat, és önmagát adta érte.” (Ef 5,20-22.25)

Krisztusi szeretet – agapé – és tolerancia, egymás iránti türelem és megértés, ezek a házastársi közösség és a család életének, a keresztyén házastársak egymás iránti magatartásának alapjai.

A templomi esküvő során az eskető lelkész megkérdezi a házasságra lépőktől, hogy Istennek ezt a rendjét elfogadják és vállalják-e, akarnak-e egymással *Isten rendje és igéje szerint* házasságban élni? A házasfelek a lelkész kérdésére adott válasszal és az eskü szövegében is nyilvánosan tesznek tanúságot arról, hogy házasságukat Isten rendje szerint akarják élni.

A házassági eskü szövege így hangzik:

„Én N.N. esküszöm az élő Istenre, aki Atya, Fiú, Szentlélek Szentháromság egy igaz Isten, hogy N.N.-t igazán szeretem, hűséges házastársa leszek Isten rendje és igéje szerint, holtomig, holtáig el nem hagyom, sem egészségében, sem betegségében, sem örömeiben, sem bánatában. Isten engem úgy segítjen.”

Ez nem pusztán fogadkozás, hanem saját gyengeségeink ismeretében kérjük: Isten segítsen nekem ebben.

Komoly tartalma és felelőssége van tehát a templomi esküvőnek a házasságot kötni kívánók részéről is. De komoly és nagy az az ajándék is, amelyet a templomi esküvő során kapnak.

A templomi esküvő – igehallgatási alkalom

Az anyakönyvvezető is mond a polgári házasságkötéskor néhány kedves szót útravalóul, és boldogságot, szerencsét

kíván az ifjú párnak. A templomi esküvőn a lelkész nem a maga nevében beszél, hanem ígét hirdet. Az igehirdetés több, mint emberi szó, emberi gondolatok, tanácsok, benne az élő Isten üzenete szólal meg. Az ige igazi útravaló, kenyér, amely táplálja a lelket, erőforrás, amely megvalósítja önmagát. Az ige élő és ható. Az esketési ige végigkísérheti a házasságot egy életen át, és figyelmeztet, tanácsot ad, bátorít, utat mutat.

Egy 50 éves házassági évforduló alkalmából kérte a házaspár, hogy aranylakodalmuk hálaadó istentiszteletén arról az ígéről beszéljek, amely házasságkötésük ígéje volt: *„Tégy engem, mint pecsétet a szívedre, mint pecsétet a karodra! Bizony, erős a szeretet..., úgy lobog, mint a lobogó tűz, mint az Úrnak lángja.”* (Énekek 8,6) „Házasságunk ötven éve alatt mindig ott volt előttünk ennek az ígének az üzenete” – mondták. „Amikor az élet elszakított egy időre minket egymástól, amikor nehézségek közé jutottunk, akkor is tudtuk, hogy pecsétként hordozzuk magunkban egymást. Ez segített megmaradni hűségesen az egymás iránti szeretetben.”

A templomi esküvő – áldás

Egy esküvő alkalmával sokan kívánnak boldogságot az új házasoknak. Osztoznak örömükben, és ezt a nászajándékok sokasága is kifejezésre juttatja. Jól esik látni, tapasztalni a család, a rokonság, a barátok igyekezetét, fogadni jókívánságaikat. Az ünneplésbe bekapcsolódik Jézus is. Ő egy alkalommal nagyon emlékezetessé tett egy esküvőt. Kánában, egy kis galileai falucskában történt, ahová meghívták Jézust és tanítványait egy menyegzőre. A nagy ünneplésbe váratlan szervezési hiba csúszott: elfogyott a lakodalmában a bor. Kínos helyzet. Jézus ezt látva arra kér-

te a felszolgálókat, hogy töltsék meg az üres edényeket vízzel, azután vigyék az asztalhoz. Mire a vizesedények a vendégek elé kerültek, a víz borrá változott. A fiatal pár örömet nem rontotta el a szervezés hiányossága miatti szégyen. Jézus örül az ember boldogságának.

Jézus ma is ott van, ahová őt meghívják, hogy áldását adja. Elfogadja, ha meghívjuk életünkbe, jelen van, segít, és részt vállal örömünkben. A templomi esküvőn azt kérjük, hogy ne csak az ünnepélyes kezdetnél, hanem a házasság hétköznapjaiban is legyen jelen. Az áldás az ő jelenléte. Ahol Jézus jelen van, ott szeretet, megbocsátás, öröm és békesség is van. Ő nem csak kívánja nekünk a jót, a boldogságot, hanem a vele való közösségben meg is ajándékoz minket vele.

A templomi esküvő – az imádság alkalmá

Nehéz elképzelni életünket anélkül, hogy ne vennénk igénybe egymás segítségét, ne támogatónánk egymást. Aki csak magára akar építeni, az előbb-utóbb csalódik. De arra is rájövünk életünk során, hogy vannak helyzetek, amelyekben az emberi segítség is kevésnek bizonyul. A keresztény ember számára nagy ajándék az, hogy segítségül hívhatja Istent.

A házasság életünk egyik legdöntőbb, legmeghatározóbb vállalkozása. Ehhez bizony kell a „felülről jövő”, az Istentől való segítség. Hiszen két ember egymáshoz való alkalmazkodása, kitartó, hordozó, megbocsátó szeretete meghaladja lehetőségeinket. La Fayette, francia író írja: „Egy órán át szeretni állati dolog. Egy évig szeretni emberi dolog. Egy életem át szeretni angyali dolog. Egy életem át csak egyvalakit szeretni isteni dolog.” Ehhez az isteni szeretethez kérjük a segítséget a templomi esküvőn, ezért

imádkozik evangélikus esketési szertartásunk egyik szép imádságában így a fiatal pár és a gyülekezet: „Úr Jézus Krisztus! Megígérted, hogy híveiddel maradsz minden napon a világ végezetéig, és ahol ketten, vagy hárman együtt vannak a Te nevedben, Te is közöttük vagy. Kérünk, maradj velünk és a mi testvéreinkkel, akik a Te nevedben kezdik most házasságukat. Légy velük szeretetteddel, hogy hűségesen ragaszkodjanak egymáshoz. Légy hozzájuk irgalmas, hogy megértéssel hordozzák el egymás gyengeségeit. Add nekik bölcsességedet, hogy áldásos legyen munkájuk. Szenteld meg jelenléteddel családi életüket, hogy öröm és békesség töltse be otthonukat. Maradj velük életük minden napján, hogy boldog hálaadással dicsérjének Téged most és mindenkor!”

A templomi szertartás, az istentisztelet soha nem üres ceremónia, és nem csupán „hab a tortán”. Azt hivatott közvetíteni, hogy Isten jelen van életünkben, így a házasságban is. Megáld, segít, erőt ad a teljes, a szó valódi értelmében vett emberi élethez. Evangélikus Énekeskönyvünk szép esküvői éneke szerint:

*Mily boldog ház, hol befogadtak téged,
Mi Urunk Jézus, te legjobb barát,
És ha betérnek szeretett vendégek,
Mind közt legdrágább vagy és várva várt.*

*Mily boldog ház, hol szeretetben egyek,
És hitben járnak férj és feleség,
S mint akik, Jézus, benned eggyé lettek,
Egy keskeny úton sietnek feléd.*

(ÉK. 481.)

Hányan férnek a bárkába?

*A gyermek olyan kincs, akit, ha nem merünk vállalni,
nem is tudjuk, milyen gazdagok lehetnénk vele.
Ha pedig itt van közöttünk, akkor láthatjuk csak,
milyen szegények lennénk nélküle!*

Ezek a mondatok akkor fogalmazódtak meg bennem, amikor második gyermekünk megszületett. Nagy igazságot érzek e szavak mögött. A gyermekben olyan értékről van szó, amit nem lehet pénzben kifejezni, ezért nevezem inkább kincsnek. Amíg gyermekeink nem voltak közöttünk, nem is tudtuk velük elképzelni az életet. Amikor pedig itt vannak, egy apró mosolyukkal is azt juttatják eszünkbe, hogy milyen szegények lennénk, ha ők nem lennének jelen az életünkben. Ez a gazdagság és szegénység lelki kategória, ami többet ér minden anyagi vagyonnál! Abban biztos vagyok, hogy jól érti Isten szándékait, aki gyermeket nevel. Mert ebben ábrázolódik ki a Teremtő Isten és a teremtett ember – az apa és a gyermek – viszonya. Szeretetből lettünk életre hívva, és csak a gond van velünk. De ugyanakkor ott van a megmagyarázhatatlan szeretet, amivel óvja a szülő a gyermekét. Ugyanilyen megmagyarázhatatlan Isten szeretete – engedetlenségünk ellenére – irántunk is! Ő sem mond le rólunk...

A költői kérdés

Ha rövidre akarnánk zárni a címben feltett kérdést, akkor azt kellene mondanom, hogy a Biblia szerint a gyermek

ajándék és jutalom. Nem illik visszautasítani. A szociológus szemében a nemzet fogyása az első szempont. Ezért hazafias kötelesség legalább három gyermeket vállalni, hiszen a harmadik a szaporulat. Az orvos azt mondja, hogy az egészség is fontos. Egyrészt az édesanya és a gyermek, másrészt az egészséges körülmények biztosítása. Ezeket mind figyelembe kell venni, sőt lehetne tovább sorolni a különféle döntési szempontokat.

A gyermekvállalással kapcsolatban az igazi kérdés a „még nem akarunk gyermeket” és a „már nem akarunk gyermeket” kijelentésekhez kapcsolódik. Minden házaspárnak magának kell eldöntenie, hogy hány gyermeket vállal, és ebbe senkinek nincs joga beleszólni. Az a lényeg, hogy a férj és a feleség egyet tudjon érteni ebben a kérdésben is. Ezt bizony jobb minél hamarabb – még a jegyesség idején – megbeszélni egymással. Fontos a családtervezés, hiszen nem lehet annyi gyermek, amennyi a rendszeres házastársi együttlétkor foganhat. Ugyanúgy felelőtlenség sok gyermeket világra hozni, mint aki önzően nem teszi ezt! Nemcsak divat a családtervezés, hanem kötelesség is! Ez a fejezet útmutatás akar lenni – bibliai alapokra építve – a felelősségteljes döntéshez.

Először meg kell vizsgálnunk néhány alapvető bibliai támpontot és sorrendet, amelyek feljogosítanak bennünket a döntéshez. Majd érdemes végiggondolni a gyermekvállalás családi hátterének biztosítását. Végül el kell csendesednünk az *egyke*, az *egyse*, és a gyermektelen házasságok nehézségeinek vizsgálatára felett.

Teremtésbeli sorrend

Nézzük először a helyes sorrendet. Amikor az ember teremtéséről olvasunk a Bibliában, úgy tűnik, mintha Isten

megbeszelné önmagával ezt a kérdést: „Alkossunk embert a képmásunkra...” A teremtéstörténet más részeinél ilyen megfogalmazás nem fordul elő. Ezután Isten értelemmel ajándékozza meg az embert, ami az istenképűség egyik megnyilvánulása. Végül egy társat ad mellé, és immár közösen kapják az áldást, amelyben elhangzik a híres *kulturparancs*: „Szaporodjatok, sokasodjatok, töltsétek be és hódítsátok meg a földet...” Ez a gondolatsor mindenképpen egy fontos sorrendet rejt magában, és útmutatást ad minden embernek, amit nem helyes megkerülni. Nézzük, mi ebből a tanulság?

Alapvető szempont az emberi értelmünk, ami megfontolást is jelent. Már a párválasztásban is fontos ez, mert a szerelem mámorában könnyen csapdába eshetünk. Amiképpen Isten is tanácskozott önmagával az ember teremtése előtt, úgy kell a házaspároknak is egy akaratra jutniuk a házasság és a gyermekek számának kérdésben. Következő lépés, hogy a férfi egy megnevezett társat kap. Ezután jön – közös életükre – az áldás, a gyermekáldás. Ez a bibliai sorrend! A madarak életéből jól ismert kép a fészeképítés. Amikor társat választanak maguknak, akkor elkezdik építeni a fészket utódaik számára. Biztosítják a megfelelő körülményeket a fiókáknak. Amikor pedig megteremtődtek a kedvező feltételek, elkezdődhet a tojásrakás és a költés időszaka. Ugye, milyen sokat tanulhatunk az állatvilágtól. Ösztöneikbe rejtve tudják a helyes sorrendet! Az ember sokszor megfordítja ezt. Nagyon sok házasság köttetik úgy manapság, hogy „*már útban van*” az áldás, ezután jön létre a törvényesített kapcsolat, majd a megbeszélések. A gyermekáldás csak egy társal lesz valóban áldás, mert nem a gyermeket kell előbb megkapni, hanem egymást!

A gyermekvállalás háttere

Ezután meg kell vizsgálnunk, hogy mit jelent a megfelelő családi fészek megteremtése, amelybe beleszülehetnek a gyermekek. Ez rendkívül sok mindent magába foglal, és valójában minden házaspár maga tudná csak meghatározni, hogy a felsoroltakon kívül miket tartanának még fontosnak a saját életükben. Ide tartozik a testi, érzelmi, kulturális és szociális háttér biztosítása. Konkrétabban: anyagi helyzet, emberhez méltó életkörülmények, lakásviszony, neveltetési lehetőség, egészségi- és idegállapot, terhbíró-képesség stb. sorolható ide. Az élet mellé életteret is kell adni, amiképpen a halaknak is szükségük van vízre. Egyesek úgy gondolják, az élettér megteremtése az állam feladata. A szülőknek inkább a lelki életteret kell biztosítani. Szeretünk arra hivatkozni, hogy azért nem vállal a családok többsége gyermeket, mert az állam nem adja meg a feltételeket hozzá. Sajnos a tapasztalat azt mutatja, hogy ezek csak kifogások, mert éppen ott van kevés gyermek, ahol az anyagi jólét biztosított. Példa erre nálunk gazdagabb országok szomorú statisztikája. Csökken a gyermekek száma, ugyanakkor nő a lakásban tartott négy lábú kedvenc háziállatok száma... A lelki élettér megteremtése hiányzik a mai családoknál, bármire is hivatkozunk!

Egyke és egyse

Ezzel el is érkeztünk az *egyke* és az *egyse* kérdéséhez. A Biblia megkülönbözteti egymástól a személyes életközösséget és a gyermekáldást. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy az öncélúságát és eszközi voltát. Ezeket nem szakítja el egymástól, de nem is játssza ki egymás ellen. Ez az egység bomlik meg az *egyse-egyke* problémában. Ebben az eset-

ben előkerül a család megüresedésének és széthullásának veszélye. Amikor a szülők úgy gondolkodnak, hogy egy gyermeket vállalnak, de neki mindent meg szeretnének adni az életben. Máskor pedig a vagyon kérdése döntő, mert így nem osztódik többfelé a családi örökség. A gyermeknevelés áldozattal és lemondással jár. A kényelmi szempontok vagy a karrier is befolyásolja ezt. Itt meg kell említenem a televíziót, amely naponta irányítja az emberek életét. A legtöbb filmből az árad, hogy a házasság, család és a gyermek áll a legutolsó helyen. Ha egy filmben véletlenül házaspárt mutatnak, ott a krízisre, a veszekedésre és a válásra esik a hangsúly. Gyermekről pedig szó sincs. Mintha a törvényes házasság rossz lenne. Az anyagi javak halmozása, az üzlet, a társasági élet, a szépség, a szabadság és szabadosság, valamint a nő munkahelyi helytállására esik a hangsúly. Pedig a nő legfontosabb teremtésbeli hivatása az anyaság! Mindezek azt mutatják be, hogy már az egy gyermek is akadály, hiszen nem élhetsz igazi életet. A statisztika azt mutatja, hogy az intelligens, gazdag családokra jellemző az egy gyermek. Ők a körülrajongott, elkényeztetett gyermekek, akik soha nem lesznek alkalmasak igazi közösségi életre. Önzőek, antiszociálisak, követelőzők, engedetlenek és sértődöttek, ha nem kapnak meg mindent, és nem körülöttük forog a társadalom. Nem tanulnak meg lemondani és áldozatot hozni. Ha a házasságban önmagunkat keressük, akkor elvesztünk. Ide kívánczok egy szövszerinti idézet Fodorné Nagy Sarolta házasságról írt könyvéből: *„Ahol nem akarják meghallani a gyermeksírást, ott nem lesz, aki meghallja az öregek jajkiáltását sem. Ahol a gyermek kacaj bántó, ott nem lesz ismerős az öröm, legfeljebb csak a nevetés, ami közben bizony gyakran fáj a szív. Ahol a gyermek teher, ott nem ismerik az önzetlen áldozathozatal felemelő érzését. A gyermektelen társadalom törvénytelen sorsa, hogy embertelen lesz!”*

A gyermektelen házasság

Vannak olyan esetek, amikor valóban a fogantatás korlátozásáról kell szólni. Ez két nagy kategóriába sorolható: a család otthontalan volta, az életbiztonság hiánya, valamint az édesanya veszélyeztetése, és a szülői betegségek öröklődése. Az elsőről már szóltunk, de a másodikat is meg kell említeni. Vannak olyan házasságok, amelybe – biológiaiilag születhetne ugyan, de – nem születhet gyermek. Ezek egészségügyi szempontok, amelyeket elsősorban orvossal kell megbeszélni. Akár életveszélybe is sodorható egy édesanya a gyermekvállalás által! Betegségek öröklődése, és a gyermek várható betegsége (esetleg korai halála) is komoly meggondolást kíván. Olyan tág határok között mozoghat ez a lehetőség, hogy komoly orvosi és családi megbeszélést kíván. Itt nem térhetünk ki rá részletesen, de tudnunk kell, hogy sok családban ilyen szempont miatt lehet csak egy gyermek, vagy egy sem!

Végül mindenképpen kell szólni a gyermektelen házasságokról. Amikor valamilyen oknál fogva – általában egészségügyi probléma miatt – a házaspárnak nem születhet gyermeke. Ez hasonló az előbbi gondolathoz, de mégsem ugyanaz.

A házaselet célja első szinten a testi-lelki közösség. Csak ezután következik a gyermek utáni vágy. A házastársaknak elsősorban egymással kell közösségben lenniük. Ha a fejezet elején tárgyalt bibliai sorrendet betartjuk, akkor semmiképpen nem célt tévesztett a gyermektelen házasság! Ebben az esetben a párnak különösen is nyitottnak kell lenni egymás és a világ felé. Meg kell találniuk házasságuk másfajta értelmét és célját. Vannak olyan gyermekek, akik családra és nevelőszülőkre várnak. A gyermekáldás is ugyanúgy megkeserítheti a hétköznapokat, mint amikor csak vágyódnak a gyermek után. Senki nem lehet

ott boldog, ahol mindenki magáénak tekinti a gyermeket, és a szülők versenyeznek a kegyeiért. Birtokolni és élvezni akarják a gyermeket, nem pedig szolgálni. Ahol nem igazi, hanem hazug *majomszeretet* veszi körül a gyermeket, ott a szülő ellen fog fordulni, és csavargásba, vagy elsietett házasságba menekül saját szüleitől. Ha a nevelés és az értékek helyes átadása nem volt megfelelő, ott az időződő házaspár magára marad, amikor kirepülnek a gyermekek. Ez is egyfajta gyermektelenség. Ilyenkor nem tudnak magukkal és egymással mit kezdeni. Bizony nagyon sokszor itt következik be a házassági krízis, ami – vénülő fejjel – válasszal végződik. Vagy – jobb esetben – nem szólnak egymáshoz. Annyira a gyermekeknek éltek, hogy nem szokták meg, mit jelent kettesben lenni.

A bárka mint jelkép

A címben feltettük a kérdést: *Hányan férnek a bárkába?* A bárka jelképe – a vízözön óta mindig – a túlélés lehetőségét jelenti. Ezért vonatkoztathatjuk a családra is. Mert a világ zajának hullámaiban hamar elmerül az az ember, akinek életében hiányzott a családi közösség védelmet nyújtó bárkája. Mindannyian *jól sikerült* gyermekeket szeretnénk, de ehhez a megfelelő lelki, szellemi és érzelmi hátteret kell biztosítani, aminek alapja a szeretet. Jó, ha tisztában vagyunk vele, hogy rendkívül nagy felelősség van rajtunk. Mert utódaink vállalásában és nevelésében van nemzetünk és az egész emberiség jövője! Jó tudni, hogy a család életet ment! Az igazi családi közösség gyermekekkel teljes. Hányan legyenek egy családban? Ezt a kérdést a ránk bízott emberi életért való felelősségünk szempontjából kell megközelíteni és megvizsgálni. Érezzük át, hogy feladatot kaptunk a teremtésben! Ezzel élni kell, és nem visszaélni!

Isten ajándéka a gyermek

Kislányok ösztönösen, önfeledten babáznak, menyasszonynak öltöznek. Később testük is felkészül az anyaság lehetőségére. A fiúk is erősödnek, és előbb-utóbb elemi vágygal keresik párjukat. Mindezek az ösztönök megfelelő mederben boldog családi életre vezethetnek, meleg fészekhez, ahol a szülők és az érkező gyermekek is elrejtettségben, jól érzik magukat.

Amikor fiatalok házasságkötésre készülnek, feltétlenül gondolnak leendő gyermekeikre. Vannak, akik attól félnek, hogy nekik nem lehet utódjuk, mások attól, hogy néhányszor túl sok lesz a lakáshoz vagy a hivatásukhoz mérten.

Családtervezés

Jó, ha egy fiatal nemcsak a szakmájára, de a családi életre is készül. Napjainkra a családtervezés fogalma sok olyan értelmezéssel és gyakorlattal társult, amelyek veszélyeztetik az igazi boldogságot és az életet. Mivel – nagyrészt a reklámok hatására – az értékek ranglétráján előre került a pénz, a karrier, a kényelmes élet utazással és szórakozással, sok fiatal azt gondolja, mindennek előtt ezeket kell megszereznie ahhoz, hogy vágyai teljesüljenek.

Így eshet meg, hogy hibás „tervezés” miatt a házasságkötés előtt kezdi el sok fiatal a nemi életet, nem tartják fontosnak a hivatalos házasságkötést, és kapcsolatuk egyik, ráadásként kapott gyümölcsét minden áron ki akarják küszöbölni. Aki orvosként, több évtizedes tapasztalattal szolgálja a családok testi-lelki egészségét, életpéldákkal támaszthatja alá a statisztikákat, hogy jól jár az, aki érték-

rendjében előre helyezi az életet, és úgy óvja a sajátját, hogy közben párját és utódait is felelősséggel tiszteli és szereti.

Az élettársi kapcsolat hátterében mindig van bizonyos bizalmatlanság magammal, párommal szemben, és bizonytalanság a jövőre nézve, ami a párkapcsolatot és a gyermekeket is mérgezi.

Másik gyakori hiba a gyermekáldás elleni minden áron való védekezés, amely rendszerint megrontja a házastársak egymáshoz való viszonyát is. Amikor végül életüket rendezni szeretnék, ez már sok esetben bajos, lelki és orvosi segítségre szorulhatnak. Aki Isten segítségét elfogadja, és tiszteletben tartja a Teremtő élethez adott használati utasításait, Jézusért boldog, örök élet reménységében gondolhat családjá minden tagjára.

Családtervezésünkől ne hagyjuk ki Istent, Aki ismeri jövőnket, jobban ismer minket, mint mi magunkat, és szeretettel várja, hogy vele beszéljük meg párválasztásunkat, és a gyermekekkel kapcsolatos elképzeléseinket is. Ő ad erőt a gyermekek fogadásához, ellátásához, Ő maga teremti gyermekeinket. Átmeneti betegség vagy baj esetén Ő adhat jó tanácsot, hogy milyen módon csökkenthetjük a fogamzás esélyét, de arra is, hogy mit tehetünk, ha nagyon szeretnénk gyermeket, és mégsem érkezik.

A *gyermek* fogadására mindenképpen úgy kell készülni, mint aki *Isten különleges ajándéka*, egyszeri és megismételhetetlen élet. Isten csodálatos feladatként bízta ránk egy időre, és el kell számolnunk vele. Nincs rá jogunk, nem követelhetjük úgy, mint akiknek jár, és nem dobhatjuk el úgy, mint akiknek ez nem kell. Minden gyermek sokkal értékesebb, mint bármely más drága ajándék, egy egész kis világot hoz magával. Hány ember őse lesz majd?

A *meddő*, vagyis gyermektelen házasságok száma napjainkban szaporodik. Sok esetben házasság előtti nemi

kapcsolatokban szerzett fertőzések vezetnek a nemi szervek gyulladásához, és eredményeznek nemzésre vagy fogamzásra való képtelenséget. Ritkább eset az, amikor nem találunk orvosi magyarázatot a meddőségre.

Isten megáldhatja a gyermektelen házasságokat is, hogy a házastársak egymást segítve szabadok legyenek más, számukra előkészített feladatokra. Az is lehet, hogy a meddőség nem végleges. A Biblia lapjain több olyan meddő házaspárról olvashatunk, akik kitartóan imádkoztak gyermekért, és Isten ajándékaként kapták meg gyermeküket, akiből nagyon áldott ember lett. Így kapta Ábrahám és Sára Iszákot (1Móz 18,11-14), Elkána és Anna Sámuel (1Sám 1,19-20), Zakariás és Erzsébet a kis Keresztelő Jánost (Lk 1,7-15). Az orvostudomány és technika mai fejlettségi szintjén kínált lehetőségek mellett a hívő keresztény elsősorban Istentől kéri, várja a gyermekét, nem akarja Őt kikerülni spermabank és génmanipuláció felhasználásával. Azt mondják, hogy egy nő mindent megtesz, ha gyermeket szeretne. Jó, ha meggondoljuk, hogy a gyermek egészségéhez, személyiség-fejlődéséhez hozzá tartozik mindkét szülőjéhez, őseihez, testvéreihez való viszonya is.

„Bizony az Úr ajándéka a gyermek, az anyaméh gyümölcse jutalom.” (Zsolt 127,3) *Ki is ez az ajándék?* Elcsodálkozhatunk rajta. Egy apai és egy anyai ivarsejt egyesüléséből a fogantatáskor egy új sejt, egy új emberi élet indul el. Benne, az anyától és az apától származó DNS molekulába, mint egy zenemű kottája bele van kódolva az új teremtmény sok-sok sajátos jellemzője. Elindult az emberi élet, és ez bontakozik tovább csodálatosan és nagyon gyorsan. Mire az anya tudomására került hogy másállapotba került, a magzat szíve már dolgozik (a 3. hét végétől). Az ötödik magzati hétre, amikor sok anya terhességmegállapító vizsgálatot végeztet, már kifejlődött a magzat keze,

lába, szemlencséje, füle, már kezd hallani. A hatodik hétre, mikor az anya második havi vérzése kimarad, a magzat agyacszkájáról már elektromos hullámok vezethetők el. Érintésre érzékeny, mozog, fájdalmat érez. A nyolcadik hétre 3 cm-es, de minden fő szerve már működik, tudja szopni hüvelykujjacszkáját. A harmadik hónapra teljesen kifomálódott a baba, már csak növekednie kell, mégis sokszor még ilyenkor is folyik az ádáz küzdelem léte-nemléte felől. Az anyának már csak egy-két hetet kellene várnia, és elmúlna a hányingere és a kellemetlen érzése, ami a másállapot első harmadára jellemző. Milyen csodálatos, amikor 9 hónap után világra jön az újszülött. Jó, ha az apa is ott lehet ilyenkor!

Mindig örömet szerez az ajándék?

Sok szülő büszke a gyermekére, ha jó tulajdonságai vannak, de ha baj van, Istenre hárítja a felelősséget. Az ajándékot el lehet veszíteni, értéktelennek tartva tovább adni, elhanyagolni, elrontani. Mit ér egy emberi élet annak, aki csak nyűgnek tartja, pedig minden ember fontos láncszem Isten üdvösséges tervében.

Közismert, hogy nagyon károsítja gyermeke egészségét a várandós anya, ha szeszes italt, kábítószer, bizonyos gyógyszereket fogyaszt. Talán kevesebben gondolnak arra, hogy az anya dohányzása is milyen sokrétűen rongálja a fejlődő magzat egészségét. Ne csodálkozzék, akinek emiatt fonnyadtabb lesz az újszülöttje, netán idő előtt is születik, vagy esetleg méhen belül elhal.

Az élővilágban éppen az ember szorul legtovább gondoskodásra, hogy életben maradjon, és hogy képességei kibontakozzanak. Oltalomra, jó példára, igaz ismeretre szorul. Nem hiába írja Pál apostol: „Ti apák pedig ne inge-

reljétek gyermekeiteket, hanem neveljétek az Úr tanítása szerint fegyellemmel és intéssel.” (Ef 6,4)

Minden nevelés alapja a reménnyel, a szeretettel teli, a személyiséget tiszteletben tartó foglalkozás. A több gyermekes családban a szülők ideje osztódik, de a testvérek révén mégis ki-ki megkapja az egészséges személyiség fejlődéséhez szükséges törődést.

Abortusz, terhességmegszakítás

A családtervezésnek nem lehet módja a megfogant élet megölése, se az eszközös, se a „gyógyszeres” terhességmegszakítás. Ha valaki betegség, vagy egyéb ok miatt nem mer gyermeket vagy további gyermekeket vállalni, többféle módon elérheti, hogy ne legyen, de a már megfogant életet senki ne oltsa ki! Hozhatnak a földön bármilyen törvényt, vagy rendelkezést, a terhességvesztés káros biológiai következményei és negatív társadalmi hatásai törvénytörően jelentkezni fognak.

Csak Isten a megmondhatója, mi lesz a sorsuk az örökkévalóságban a magzati életükben halálra ítélteknek. Azt azonban jól lehet látni sajnos, hogy a terhességmegszakítás milyen következményekkel jár az anyára, az apára, a családra és a társadalomra.

A biológia törvényei könyörtelenül hatnak, azokra is, akik Istent nem ismerik. Az anya és a magzat kialakult együttesét nem lehet káros következmény nélkül szétszakítani. A hormonok, sejtek felkészültek a fejlődő magzat védelmére, majd későbbi ellátására. Ha azonban funkciójukat be nem tölthetik, előkészült, de szerepvesztett sejtek maradhatnak vissza, amelyek később rosszindulatú dagاناتok – pl. mellrák – forrásai lehetnek. Ez azonban csak egy példa a kézzelfogható, testi utóhatások közül. Mivel az em-

ber nemcsak testből és értelemből, hanem lélekből is áll, egy másik emberi élet kioltását nem élheti meg következmények nélkül. Az ún. terhességmegszakítás utáni tünetegyüttes (posztabortuszos szindróma) lehet, hogy csak évek múltán, de súlyos tünetekkel jelentkezhetsz: depresszió, harag, vádlás, bánat, lelkiismeret furdalás, öngyűlölet, alvászavar, a baba születésnapjáról való elmélkedés, szexuális érdeklődés elvesztése, kiegyensúlyozatlan párkapcsolat, kommunikációs nehézségek, a már meglévő gyermekek bántalmazása, újabb abortuszok. A lélekben sérült ember sokkal többször betegszik meg. Nagy statisztikák adatai szerint abortuszon átesett nők háromszor gyakrabban fordulnak orvoshoz különféle betegségek miatt.

Művi terhességmegszakításra közvetlen vagy közvetett módon rábeszélhetnek családtagok, barátok, egészségügyiek, akik valamilyen kockázattól szeretnének ezzel megkímélni a várandós anyát. Az abortusz megtörténte után pedig magára marad a magzatát elvesztett anya nehezen kezelhető állapotával, hiszen ez a veszteségérzés sok esetben nem tudatos, és esetleg évekig csak a zsigereiben fejt ki károsító hatását. Az orvostudomány mai fejlettsége mellett sem az életkor, sem az alapbetegségek nem jelentenek feltétel nélküli kényszert a terhesség megszakítására. Rendkívül ritkán fordul elő, hogy az anya, vagy a magzat életben tartása érdekében a másik elvesztésébe bele kelljen törődni.

Végső fokon a szülők minden gyermek esetében kockázatot vállalnak, hiszen a kis jövevényt nem ismerhetik előre, és a szülés során is történhet nem várt esemény.

Akinek életében volt már terhességmegszakítása, vegye komolyan, és forduljon olyan lelki segítőhöz, aki értően tudja meghallgatni, segít az elvesztettet elgyászolni, és az Úr Jézus Krisztus nevében közvetíteni tudja a szabaddítást, a gyógyulást.

„Válaszd hát az életet, hogy élhess te és utódaid is!”
(5Móz 30,19) – Olyan jó, hogy ezt a választást, döntést az a Jézus Krisztus teszi lehetővé, aki így mutatkozott be: „Én vagyok az út, az igazság és az élet.” (Jn 14,6) Őt nem azért küldte Isten a világba, hogy elítélje a világot, hanem hogy megtartsa.

Otthon vagy lakás?

A harmonikus család

„Édes az otthon” – vallja Babits Mihály versében. Az évszakai váltakozása közepette egyetlen változatlan, biztos pontról szól refrénszerűen, az otthonról. De vajon ma nem túlságosan is költői ez a kijelentés? Hiszen sokaknak közülünk lakásuk sincs, nem hogy otthonuk. Úgy tűnik, mintha ma elsősorban az a kérdés lenne napirenden újra és újra, hogy megoldódnak-e a lakásgondok. Egyikünk sem vitathatja ennek jogosságát, fontosságát. Hiszen otthon ott jöhet létre, ahol lakás is van. Ezért érzékenyen kell, hogy érintse az ország mindenkori vezetését, de a társadalom valamennyi rétegét a pályakezdő fiatalok lakáshoz jutásának gondja. Felelős és hatékony támogatási rendszer kidolgozására és megvalósítására van szükség. Ugyanakkor mindannyian érezzük, hogy az otthon sokkal mélyebb üzenetet hordoz magában, mint amikor elmondom a személyi adataim sorában a lakcímemet, és azt, hogyan is néz ki a házuk.

Ma azonban nem csupán a megoldatlan lakásgondok jelentik a nagy terhet sok honfitársunknak. Lakni – ha rákényszerül az ember – egész szegényes körülmények között is megtanulhat. S készek vagyunk teljes erőbedobással azon lenni, hogy végre felépüljön a házuk. A sajátunk, amit magunkénak mondhatunk, amit berendezhetünk ízlésünk és anyagi lehetőségeink szerint, majd igyekszünk újra és újra szépíteni, hogy megfeleljen a kor követelményeinek.

A nagy kérdés azonban az, hogy lakásunk otthonná lehet-e. Édes az otthon, mikor csonka család lakik benne?

Édes az otthon, mikor veszekedés és indulat tüze veri fel a lélek békéjét? Édes az otthon, ahol már csak futó találkozások színhelyévé silányul, ahol már legfeljebb csak néhány sablonos, odavetett szóra futja azoknak, akik egy fedél alatt élnek? Édes az otthon a magára maradt öregnek, vagy a kulcsos gyerekeknek, aki jobb esetben egy-egy útbaigazítást olvashat a cetliről, melyet a műszakba rohanó szülei jegyeztek fel? S hová megy haza a láthatásra vitt és hozott gyermek? Van-e otthonunk ebben a zaklatott, rohanó világban? S lehet-e édes otthonunk?

Milne közkedvelt, a „Micimackó kuckója” című meséjében Micimackó és Malacka beszélgetnek:

– Fülesre gondoltam. – mondja Micimackó.

– És mit gondoltál Fülesről? – kérdezte Malacka.

– Azt, hogy szegény Fülesnek nincs hol laknia. Én tehát azt eszeltem ki: építsünk kuckót Fülesnek.

– Ez egy Nagy Gondolat – mondta Malacka szünet után –, és ha elkészültünk, ez lesz a neve: Micimackó Kuckója Füles számára.

Bizony nagy gondolat azon fáradozni, hogy a körülöttünk élő embereknek legyen lakásuk, s az otthonná legyen! Hiszen kimondva, vagy kimondatlanul mindannyian kuckóra, fészekmelegre vágyunk. Érezzük, hogy azt a harmonikus, mindannyiunk számára nélkülözhetetlen miliőt foglalja magában, mely nélkül elképzelhetetlen földi életünk. Otthon nélkül nem találjuk helyünket, s oly nehéz felfedezni értelmét és célját életünknek.

Egy-egy lakás fölépítése érdekében még ma is készek összefogni, kalákában együtt dolgozni családtagok, rokonok, barátok, ismerősök. S aki részt vett mások házának építésében, maga is számíthat a kellő időben összefogásra, segítségre.

De miként fogjunk hozzá az otthon építéséhez? Hogyan válhat a lakásunk kuckóvá, védettséget, felüdülést,

kiegyensúlyozottságot biztosító helylyé? Hiszen az otthon légbört jelent, lelki-szellemi felüdülést, a testi-lelki megújulás lehetőségét magában hordozó páratlan helyet. Azt a helyet, ami a madárnak a fészek, vagy az odú. Melyet saját ízlésünk szerint formálhatunk, amibe saját lelkiségünket, egyéniségünket vihetjük bele. Az otthonon kívül mindig más lelkiségű emberekhez kell hangolódnunk, sokszor meg kell alkudnunk saját magunkkal. Miként válhat nem csupán közmondásszerűvé életünkben, hogy „mindenütt jó, de legjobb otthon?”

Hitünk és meggyozódásunk szerint ennek megértésére és boldog megtapasztalására akkor juthatunk el, ha felismerjük, hogy életünk, s az a hely, ahol élhetünk nem a szerencsés, vagy szerencsétlen események titokzatos egybeesésének láncolatából alakult ki, hanem Isten terve, szándéka van mögötte. Az első emberpárnak Isten készítette el az otthonát az Édenben. Olyan otthont, melyben nem csupán azért volt békességes, örömteli és szeretetteljes a légbört, mert Ádám igazi társat kapott Évéban, s mert semmiben sem szenvedtek hiányt, amire testüknek szüksége volt, hanem azért is, mert otthonukká úgy lett a teremtet világnak az a pontja, hogy Isten is velük volt. Beszélgethettek vele, számíthattak rá, gondviselő szeretetére rábízhatták magukat. S ők maguk is feladatot kaptak ebben az Isten által készített otthonban. Megbíztatást, hogy műveljék és őrizzék az Éden kertjét. S mindaddig, amíg a Kísértő szavára nem hallgattak, nem kellett aggodalmat hordozni szívükben. Bátran nézhetek a jövőbe, mert a mulandóság, a halál félelmét nem ismerték Az Istennel való kapcsolat megszakadása következtében azonban egyszerre vándorrá, szüntelenül otthont, az igazi harmonikus otthont keresővé vált az ember.

„Az otthon: Hosszú vándorúton szállás.” – Ahogyan Jevgenyij Vinokurov vallja „Az otthonod” című versében.

Vándorokká, szállást keresőkké, szomjas hazavágyókká váltunk mindannyian azóta is. S be kell látnunk, az otthontelentéshez a magunk ereje, elszánása, áldozatvállalása bár nélkülözhetetlenül fontos, de nem elégséges. Jó eljutnunk a zoltáríró felismerésére, vallomására: „Ha az Úr nem építi a házat, hiába fáradnak az építők.” (127. Zsoltár 1) Nem elég a szép, szerény, vagy nagyon is hivalkodó, külső megjelenítés. Kell a jó tervezés, a funkcionális összhang, a korszerű, praktikus és esztétikus belső tér és berendezés. Fontos szempont a gazdaságos használhatóság. S természetesen mindezt meghatározzák a lakók. Egy igényesen berendezett, hangulatos lakásban, ahol kinek-kinek meg van a helye, jól érezheti magát az ember.

Ahhoz azonban, hogy otthonunk legyen, szükségünk van Isten segítségére, mindenekelőtt arra az építőmunkára, melyet szívünkben, lelkünkben egyedül Ő tud elvégezni. Otthon ugyanis ott épülhet, ahol először a szívünk, a lelkünk formálódhat az Úr Jézusnak szállásává, hajlékává. Jézus drága ígérettel bátorította meg az igazi otthonra vágyó tanítványai szívét: „Ha valaki szeret engem, az megtartja az én ígémet; azt pedig az én Atyám is szeretni fogja, és elmegyünk hozzá, és szállást készítünk magunknak nála.” (Jn 14,23)

Az evangéliumok szerzői tanúskodnak arról, hogy Jézust is egy földi család közösségébe helyezte el mennyei Atyja. A názáreti ácsmesternek, Józsefnek a minden biztonnyal egyszerű hajlékában, de annál meghittebb családi közösségben nevelkedhetett. Ott, ahol Máriának, az édesanyának féltő, és gondoskodó szeretete vette körül, s ahol vérszerinti testvéreivel együtt játszhatott, nevelkedhetett. Apja mellett minden biztonnyal megtanulta a mesterséget, s a zsinagógában, mint a többi gyermek, Isten örök törvényének az ismeretében is elmélyülhetett. S amikor tudtára adja szüleinek, hogy az Ő igazi otthona a mennyei Atya

hajléka, mégis engedelmesen hazatér velük a jeruzsálemi templomból. Megváltói szolgálatának kezdetén csakhamar kiderül, hogy az Ő családi köre sokkalta kiterjedtebb a názareti kis hajlékhoz tartozóknál! „Azok az én Anyám és Testvéreim – mondja –, akik hallgatják és megtartják Isten beszédét.” S ahol Ő megjelenik, ott igazán otthonná válik a hajlék, de mindenekelőtt az emberi szív. Betér Zákheus házába, s aki mások kárán szerzett lakást s minden földi jót, egyszerre megnyitja szívét segítségre, igazi bűnbánatra, kárpótolva becsapott, kisémmizett embertársait.

S különösen is sokat mondó megfigyelnünk azt a jelenetet, amikor Mária és Márta házába tér be Jézus. Ebben a történetben megtaláljuk mindazt, ami s aki által otthonná válhat egy-egy lakás, egy-egy hajlék. Amely házban Jézus számára is van hely, ott megadatik mindaz, amire az embernek igazán szüksége van. Ő ígérte, hogy ahol ketten, vagy hárman együtt vannak az Ő nevében, Ő ott van közöttük. Jézustól megtudjuk, hogy valójában csak egyre van szükségünk, arra, hogy mindenekelőtt legyen időnk szavára figyelni. Az a hajlék, ahol élünk, függetlenül attól, hogy mennyire korszerű és modern, hangulatos és bensőséges, elsősorban úgy válhat harmonikus otthonná, ha ott felcsendülhet az Istent dicsőítő énekszó, ha ott az imádság telefonvonala összekötheti a ház népét a mennyei Atyával. Épül az otthon, ahol bízunk Jézus ígéretében: ha ketten egy akarattal kérünk valamit az Atyától az Ő nevében, megkapjuk. Épül az otthon, amikor imádságos szeretettel hordozzuk egymást. Ahol bajban, betegségben, gyászban, vagy örömben, vidámságban sem feledkezünk meg a Jézus szavára, beszédére való figyelésről. Épül az otthon, ahol Isten igéjével, mint lelki kenyérrel tudunk élni, táplálkozni naponként. Ahol megtelünk Szentlélekkel, s tudjuk egymást buzdítani, vigasztalni, bátorítani, s meg tudunk bocsátani egymásnak. Így tudunk őszinte szeretettel egymásért

élni, egymást elfogadni, egymás terhét is hordozni. S ott a Márta őszinte szeretetéből fakadó szolgálatnak is meg lesz az áldása. Egyébként hajszolttá, nyughatatlanná, telhetetlenné és űzötté válik az ember saját otthonában is. Ahol a Jézusra figyelmet nem tartjuk fölösleges időpazarlásnak, ott egymás mellé is le tudunk ülni, s képesek leszünk egymásra is időt szánni. Ő tud adni készséget a velünk egy kenyéren élő szerettünk megbecsülésére. Hiszen sokszor éppen azon kapjuk magunkat, hogy sokkal inkább kitüntetjük figyelmünkkel azokat, akik távol vannak tőlünk, akik idegenek, mintsem azokat, akikkel Isten megajándékozott bennünket egy földi család közösségében.

Egy kisgyermek, amikor meglátta azt a festményt, amely Jézust ábrázolja gyermekekkel körülvéve, ezt kérdezte apjától: – Mondd apa, ez Jézus családja? – Igen – hangzott a válasz –, hiszen Ő mondta, hogy engedjétek hozzám jönni a gyermekeket, és ne tiltsátok el őket, mert ilyeneké az Isten Országá. S mi mindannyian Jézus családi körébe tartozhatunk, ha szívünkben és otthonunkban van hely számára is. Ahol Jézus is jelen lehet, ott a leghétköznapibb események közepette is otthon érzi magát az ember.

Így érezhet a gyermek, de a felnőtt is. Varga Domokos írja a „Kölyökkóstolgotó”-ban a család hetedik, Bubunak becézett gyermekéről: „Hamar rájött Bubu: neki idehaza van a legjobb dolga, ebben az izgalmas-mozgalmas családban, ahol, ha akar, egyedül is játszhat, de ha akarja, mindig akad társa bármilyen mulatságra, a szappanhabfújkálástól a dominóállításig és -döntögetésig. Nagyobb testvérei annak idején nem egészen így voltak. Sokat játszottak pedig egymással – sokat veszekedtek is –, de mindegyikben ott fészkelte valami kielégítetlenség, hogy neki nem jut annyi apjából, anyjából, s az élet egyéb javaiból, mint amennyire vágyik. Ők sohasem ragaszkodtak olyan rettentően a családhoz, de személy szerint hozzánk,

édesszüleikhez se, mint Bubu. Neki a család, az otthon a mindene, innen el nem menne, hisz akkor a hetedik mennyországából zuhanna le. Így érzi, ha nem is így fogalmazza meg. ... Még mikor óvodába vittük, akkor is el-elsírta magát eleinte: – Itthon akarok maradni! Itthon akarok játszani! – Nem lehet, Bubuskám. Akkor nem tudok dolgozni. Akkor nem lesz pénz. – De én akkor se akarok óvodába menni! – Muszáj, te aranyos. De ott jó! Az óvodában jó! – De én csak itthon szeretek!”

Így érez sokszor a megfáradt, idős ember is. Ha egyedül maradt is, távol a gyermekeitől, az ősi családi fészket semmiért föl nem cserélné. Hiszen megannyi örömteli és szívbemarkoló emlék fűzi ahhoz a környezethez, ahol azokkal és azokért fáradozhatott, akiket szeretett. A ház, a kert, az egész környezet, az ismerősök mind-mind a mélyre nyúló gyökereket jelentik. Megindító látni a faluról városba beköltözött idős embert egy-egy lakótelepi házban. A mai életritmus, s a fiatalok munkabeosztása, no meg az anyagi lehetőségek mégis sokszor kényszerhelyzetet teremtenek. S az idősnek bizony ott kell hagynia a megszokott helyet. Másként képtelen lenne őt gondozni, – ha szükséges – ápolni a hozzátartozója. Ahol azonban mindketten munkában állnak a szülők, a nagyszülők segítségével nélkül megoldhatatlan lenne a gyermekekről való gondoskodás.

Egyre többször előfordul, hogy az idős ember egy-egy szeretetotthonban, szociális otthonban kényszerül földi élete „naplementéjét” megélni. Találhatunk szép példákat arra, amikor valaki elégedetten tud szólni arról, hogy befogadták, törődnek vele, szerető gondoskodás, közösség segítette ki magatehetetlenségéből, gyötrő magányosságából. Tapasztaljuk azonban az ellenkezőjét is. Még ha önszántából, józan belátásból döntött is valaki az idősök otthona mellett, lehet elégedetlen, örökké zúgolódó, társai s

gondozói életét is megszorító. Egyházi szeretetotthonainkban annak a légkörnek a megteremtésére törekszünk, ahol a krisztusi szeretet melegét lehet érezni. Tudjuk, sokszor nem sikerül ezt elérni. Mégis, mert az Isten ígéje s lelkipásztori szolgálat kíséri az elhívott vezetők és gondozók munkáját, hisszük, hogy Urunk munkálja a belső és külső békességet.

Mit is jelent az, ha szeretek otthon lenni? S mit tehetnek én azért, hogy a lakásunk valóban otthona legyen a családnak? Sok családban megtanulják az otthonban együtt tölthető időt megbecsülni, ajándéknak tekinteni. Az egyik hittanos gyermek jó előre jelezte, hogy mely órákról kéri kimentését, mert édesapja öthetes külföldi munkabeosztás után végre hazaérkezik. S az otthon eltöltött öt hét után ismét a távollét végtelennek tűnő időszaka következik tele várakozással, izgalommal. Bizony áldott az óra, amikor együtt ül asztalhoz a család manapság, s igyekszik mindenki arra törekedni, hogy legyen idő a beszélgetésre, az örömök, a gondok megosztására. Ha van otthonom, akkor ott mindig van kivel megosztanom élményeimet, kérdéseimet. Ott tudom, hogy számíthatok szülőkre, testvérekre, gyermekekre. S afelől is biztos vagyok, hogy rám is számítanak. Ott biztonságban érezhetem magam. Őszintén feltárhatom kétségeimet, elmondhatom véleményemet. Meghallgatnak. S ha távol vagyok, tudom, gondolnak rám. Akik igazán szeretnek, nem láncolnak magukhoz, lehetőséget adnak az önálló, felelős döntésre. Védettségben tudhatom magam, s bizonyos lehetek afelől, hogy mindig örömmel várnak. Krisztussal közösségben mindez valóság lehet. Az otthonban megtanulom, hogy nekem is van felelősségem azokért, akikkel együtt élek.

S nem csak akkor eszmélek erre, amikor bajok, nem várt fordulatok következnek be, hanem akkor is, amikor

úgy tűnik, rendben mennek a dolgok. Az otthon építése, belső tartalommal, vonzó, felüdítő légkörrel való megtöltése a család minden tagjának feladata. Igazából a gyermekzsivaj, a kacagás, a sírás teszi teljessé az otthont. Sajnos előfordul, hogy házastársaknak, akik őszintén szeretik egymást, s várnák a gyermekáldást, nem adatik meg ennek az ajándéka és felelőssége. Természetesen életük így is kiegyensúlyozott, harmonikus lehet. S a saját gyermek helyett kaphatnak az Úristentől kicsinyeket, akiket szerethetnek, talán gyermeket is, akit örökbe fogadhatnak. Embe-
reket, akik felé örömmel, szolgálatkészen fordulhatnak. Aki nagyobb családban nőhetett fel Isten kegyelméből, tudja, hogy amit szülei és testvérei által adott neki a mennyei Atya, azt pénzben s egyéb földi előnyökben nem lehet kifejezni. Napjainkban fogalmazott így az egyik felelős vezető: „Az ideális családmódel az, ha a gyermeknek apja és anyja is van, és lehetőleg mindvégig ugyanaz. Házasság előtt minden fiatalnak szüksége volna arra, hogy házasság előtt pszichológusok és szakemberek éppúgy felkészítsék a házasságra, a házasságon belüli konfliktusok kezelésére, mint ahogyan azt az egyházak a jegyesoktatáson teszik”. Látnunk kell, milyen fontos az otthon szerepe, a keresztyén szülők példaadása gyermekeik előtt az egymás iránti szeretetben, hűségben, egymás terhének felvállalásában.

A mai kor kérdésessé és kétségessé teszi a Babits-i valamást, mégis szívből kívánom mindenkinek, aki e sorokat olvassa, hogy tudja kimondani meggyőződéssel: „édes az otthon”, s tegyen meg mindent, ami rajta áll lakhelye otthonná formálódásáért, békességéért és boldogságáért.

Végül, de nem utolsó sorban bátorítson és intsen is az apostol: „Tudjuk pedig, hogy ha földi sátorunk összeomlik, van Istentől készített hajlékunk, nem kézzel csinált, hanem örökkévaló mennyei házunk.” (2Kor 5,1)

Lehet boldog is a gyermekkor?

Életünk nagy csodája, hogy társat találhatunk. Fenntartás nélkül, teljes bizalommal egymás mellé állhatunk. Elfogadjuk a társunkat, magunkat is egészen rá bízunk. Nem időlegetesen, hanem egész életre.

A másik csoda, hogy az önként vállalt, boldog szövetség gyermekkel gazdagodhat. Édesanyaként az élet fészke, édesapaként az élet oltalma lehetünk. Kicsal belőlünk olyan önfeledt örömet, ami minden más örömtől, élménytől különbözik.

A szeretettel várt gyermek nagy-nagy gazdagságot hoz az életünkbe. Bár felborul az addigi életvitelünk menete – sokkal kevesebbet lehet a kicsi mellett aludni, pihenni. Megváltozik a család anyagi helyzete. Szűkebben jut mindenre. Sokaknak hosszú ideig nem futja nyaralásra sem. Nehezebb otthonról kimozdulni, mintha egy jó időre összeszűkülne a világ. Mindent a baba életritmusához kell igazítani. Nem azért, hogy az alattvalóivá váljunk, hanem azért, mert mindenben ránk van utalva. *Az élete függ tőlünk.* Szüksége van ránk. Mi vagyunk a biztonság, a tájékozódás alapja, sokáig az újrakezdés origója. *Tőlünk tanulja meg az életet.*

Mégis. A szeretet készítése az, hogy kinyíljék szerelmünk. Ne csak magunk legyünk magunknak, beleférjenek mások is. Ahogyan a házasságban odaadjuk magunkat a társunknak, gyermeket vállalni is csak úgy szabad, ha előre tudjuk és elfogadjuk, hogy mindketten önmagunkból, a lényünkéből adunk oda a gyermekeinknek. Ami belőlünk szükséges, az nem váltható ki semmivel, nem forintosítható. A mindennapi teendők robotja ellenére nem csak mi adunk. Még a néhány napos csecsemő is mérhetetlen örömmel gazdagít meg.

Gyermekünk életre szólóan meghatározza az életünket. Indítása és formálása ránk van bízva. Életre szóló ajándék, vagy vendég a háznál, aki jó, hogy jött, de ne sokáig kelljen alkalmazkodni hozzá – rajtunk áll, hogy miként formáljuk ezt az életre szóló kapcsolatot. A leglényegesebb meghatározók akkor formálódnak és dőlnek el az élet legelső szakaszában, amikor mi, szülők vagyunk a kezdeményezők.

Egyszer kaptam egy olyan baba-értesítőt, aminek képi üzenete mély nyomott hagyott bennem. A borítólapon egy erősebb és egy törékenyebb kéz egymásba fonódó ujjainak sátrában pihent a baba. *A szerelem, az öröm, az összetartozás biztonságának sátrában.* Ez így gyönyörű és természetes. Azért, hogy ennek az összetartozásnak a harmóniája és ereje minden napot meghatározzon, nagyon sokat kell tennünk. Magától nem adódik.

Vannak szakaszok, a legelső is olyan, amikor kevés a feltöltekedés lehetősége – fizikailag is, lelkileg is vágyunk rá, de arra is alig találunk időt, hogy egymással beszélgesünk. Amikor már hónapok óta a Híradó elé sem tudunk leülni, a világ mosásra váró pelenkákra, etetésre, altatásra, sétára, véget érni nem akaró rendrakásra szűkül.

Bárcsak sose felejtenénk el, hogy amilyen fontos a napi étkezés rendszeressége, a levegőztetés, a kötelező oltások, ugyanolyan fontos, hogy minden nap, ebben a számkunkra nehéz időszakban is szüksége van a gyermeknek – akit életre hívtunk – apja és anyja védelmező szeretetére és a belőlük áradó harmóniára.

Ezért itt is emlékeztetnünk kell magunkat arra, hogy a házasság rendkívül időigényes kapcsolat. Úgy kell építeni, ápolni, mint egy kertet. Olyan érzékenyen mutatja is, ha a gazda régen fogott kapát, régen nyírt füvet, vagy sövényt – elvadul. Még a saját gazdája sem ismer rá. A házasság ápolásában a férjnek és a feleségnek is oroslánrésze van.

Egyikük sem teheti meg, hogy kivonja magát az építésből. De ez nem csak az első hónapok, vagy évek idején érvényes, hanem évtizedekkel később is a házasság egész időtartamára. Akkor ismerjük meg igazán egymást, ha őszinte érdeklődés van bennünk, ha készek vagyunk követni a tárunkban zajló változásokat. Ha nem kockáztatjuk azt a könnyelmű megállapítást: ismerem én már. *Feltétel nélkül szeretni egymást. Elfogadni olyannak, amilyen, függetlenül természeti adottságaitól.* De segíteni fáradhatatlanul jóra való formálódását. Számíthassunk egymásra. Szükségünk van egymásra, mert mi magunk is az összetartozás biztonságára vágyunk.

Ha szeretetet, békességet, harmóniát akarunk gyerekeinknek, az mindig a kettőnk közti kapcsolat minőségének tükrözi. Ezért mindenekelőtt *fontos a szülők egymáshoz való viszonya.* A köztük lévő egység, az egymás elfogadásának a kisugárzása, az egész családot körülölelő szeretetburok. Pszichológusok állítják, hogy ez nagyobb védettséget jelent, mint a védőoltások, vagy a vitaminok.

Mindannyian ugyanarra az élményre vágyunk, a feltevéleket nem állító, elfogadó és törődő szeretetre. Ha megkaptuk csecsemő korunkban, akkor azért, mert tudatalan élményünk van a biztonság békességes csodájáról, és tudatosan is keressük, mert csak abban jó élni. Ha nem kaptuk meg, akkor a rettentő hiány hajt az után, ami az élethez Istentől rendeltlen jár.

Ennek biztosítását gyerekeink is ösztönösen várják, de sokszor kell váltanunk az eszközöket, amikkel a különböző életszakaszokban jelzését adjuk annak, hogy bármi változott körülöttünk, bennünk-bennük, arra feltétlen számíthatnak, hogy szeretjük, elfogadjuk őket.

A gyermekvárás idején a lelki, érzelmi impulzusokkal „üzenhetünk”, hogy várjuk, már szeretjük, nagyon készülünk a fogadására. Csecsemő és kisgyermek korban szinte

magától adódóan, kölcsönösen igényeljük a testi közelséget, az érintést, simogatást, dajkálgatást. Nekünk, szülőknek ez jólesik, de a kicsinek létszükséglet. Fontos a csak rá figyelő tekintetünk, az idő, amit csak vele töltünk, amikor beszélgetünk vele. Fontos a ritmus, a kiszámíthatóság, az élet lüktetésének rendje. Mert már várni is jó, hogy nemsokára a mama megint közel jön, megölel, a papa megkacagtat, játszik.

Nagyobb korban nem akar az ölünkbe ülni, és bár a tőlünk való függetlenülési szándékát hol szelídebben, hol viharosabban fejezi ki, arra, hogy szeressük, hordozzuk, elfogadjuk továbbra is kimondatlanul vágynak. Határokat szabni, mégis szabadságot biztosítani, elengedni és mégis megtartani, a rosszat mindig korrigálni, de a gyereket mindig szeretni, hogy érezze, ha valahol, akkor nálunk számíthat befogadásra, megbocsátó szeretetre akár tékozlóként is, mert mi is Istennek ezen a szeretetén élünk. Nagyon nehéz, de nagyon fontos alapelemei ezek az összetartozásunknak.

Ugyanilyen fontos kezdettől a *józan következetesség* mindenben. Legelső renden magunkkal, egymás között, és csak harmadrenden a gyerekekkel kapcsolatban. Semmit nem várhatunk el, ha nem éljük a példát napról napra eléjük.

Az áldozatos időkben különösen is szükségünk van a szövetségünk erejére, teherbírására. Csak az egymás melletti szoros biztonságban lehet kibírni, átvészelni. A gyermekünk felé a legelső impulzusok – még magzati állapotban –, a tőlünk hozzá érkező jelzések is nagyon fontosak. Nem csak a tudatos üzenetek jutnak el hozzá, hanem megéli a szülők egymás iránti előzékeny örömszerző kedvességét, vagy megszenvedti a békétlenséget, a haragot, és ilyen hamar megismertetjük vele a félelmet. Hogy mekkora biztonságban érzi magát, vagy mennyire van kiszolgáltatva kicsiségében, gyengeségében, az tőlünk függ. *Biztonságérzete annak a két embernek az egymás iránti szeretetétől, egymás hordozásától, megbecsülésétől függ.*

Különös, gyengéd törődésre, elfogadásra van szüksége az édesanyának terhessége idején. Megkülönböztetett figyelem az édesapának, hogy ne gondolja, hogy rivális-ként kell megküzdenie szeretett, várva-várt gyermekével, mert az ő helyét elfoglalja a felesége életében.

Gyermeket nevelni nem csak babaruházás. Heteken, hónapokon, esetleg éveken át egy meglehetősen szűkre szabott világban kibírni, sőt jól érezni magunkat csak a házastársunkkal való nagyon szoros egységben és szeretetben lehet, amikor egyre szegényebbnek érezzük magunkat, mert színházra, mozira, korábbi kedvtelésekre se pénz, se lehetőség. A kinézett TV-film idejére belázasodik a gyerek, vagy nehezen alszik el, akkor arról is le kell mondanunk – akkor hajlamosak vagyunk elfelejteni az örömet, gyerekünk fejlődésének kiegyensúlyozottságát. Időnként nagyon fárasztóak ezek a megalkuvások. Hogy ez a gyerekeknek mit jelent, azt is csak évek múltán tudhatjuk meg, amikor az összetartozásunkról, a köztünk épülő különleges szövetségről így vall: „...odabújni hozzád; megölelni téged...” Akkor nem fogunk emlékezni, hogy mik voltak a slágerfilmek gyerekeink kiskorában, hogy kinek a főszereplésével ment ez vagy az a színdarab, nem számítanak a Híradó egykori napi hírei. De az a rájuk szánt plusz félóra, óra, amit hozott az életükbe, az nagyon fontos.

Ha nagyon mélyen is, de *kitörölhetetlenül őrzik a nekik adott idők élményét*. Megdöbbentő pontossággal emlékeznek apró epizódokra, a mesélés hangulatára, vigasztaló ölelésekre, a kirándulásokra, a közös, egymásnak segítő munkára. Magukba zárják, hordják és *élnék belőle*.

Nagyon fontos területe életünknek a gyermeknevelés. Minden földi hivatásra hosszabb-rövidebb ideig tartó képzéssel készülhetünk föl. De nincs iskola, ahol megtanulhatnánk a legfelelősebb hivatás lényeges elemeit. Mindannyian ötletszerűen, a saját elképzelésünk szerint,

mindenféle ellenőrzés nélkül nevelhetjük gyerekeinket, ahogy nekünk tetszik. Mintákat kereshetünk, amelyek tanulsággal szolgálhatnak. De minden család annyira egyedi, annyira más, hogy a választott nevelési irányelvek mentén minden szülőpárnak magának kell kiépíteni a csak náluk működő módszereket. Mégsem ilyen egyszerű a dolog. Ránk van bízva a lehetőség, lehetünk a legkörültekintőbbek, türelmes és jó szándékú szülők *Isten segítségével és áldása nélkül gyermeket sem tudunk nevelni.*

Az élet nagyon nagy kincs. Mi felnőttek sem tudunk rá kellőképpen vigyázni. Miért szégyellnénk, hogy nekünk is szükségünk van arra, hogy Isten sátrában elrejtőzhessünk. Szükségünk van Isten szeretetére, a csak nála található biztonságra. De tanácsra és bocsánatra is. Ebben az isteni sátorban (27. Zsoltár) az egész családnak együtt van helye. A legkisebbnek is, ha értelmével ennek a biztonságából még semmit nem is fog föl, a legnagyobbnak is, aki azt gondolja, őt már nem kell védeni, már ő védi a gyengébbeket.

Ne bennünket, szülőket lássanak a világ tetején. Vállaljuk, hadd lássák, hadd fedezzék fel, hogy Isten előtt meghajtja fejét, térdét a legerősebbnek gondolt édesapa, a legfigyelmesebb édesanya is, mert életkoruktól függetlenül ők is gyermekek – Isten gyermekei. Vállaljuk házastársakként, hogy egymás föloldozó, megbocsátó türelmére és szeretetére van szükségünk. Láthatják a gyerekek, hogy mennyire nehéz a felszabadító, teljes megbocsátás. Nehéz a bűneinket belátni, megbánni a társunk előtt. Ez olyan veszteségélmény, amit nehezen viselünk el. De gyermekeinkkel kapcsolatban is, hogy hitelesnek, őszintének bizonyuljunk, nemcsak a megbocsátás gesztusát kell gyakorolnunk, hanem vállalnunk kell előttük veszteségünk tudatát, vállalni, hogy az ő feloldozásukra is szükségünk van.

A boldogság harmóniában fészkel. Ez pedig belülről, a szívből sugárzik. *Az élet harmóniája csak Istenben terem-*

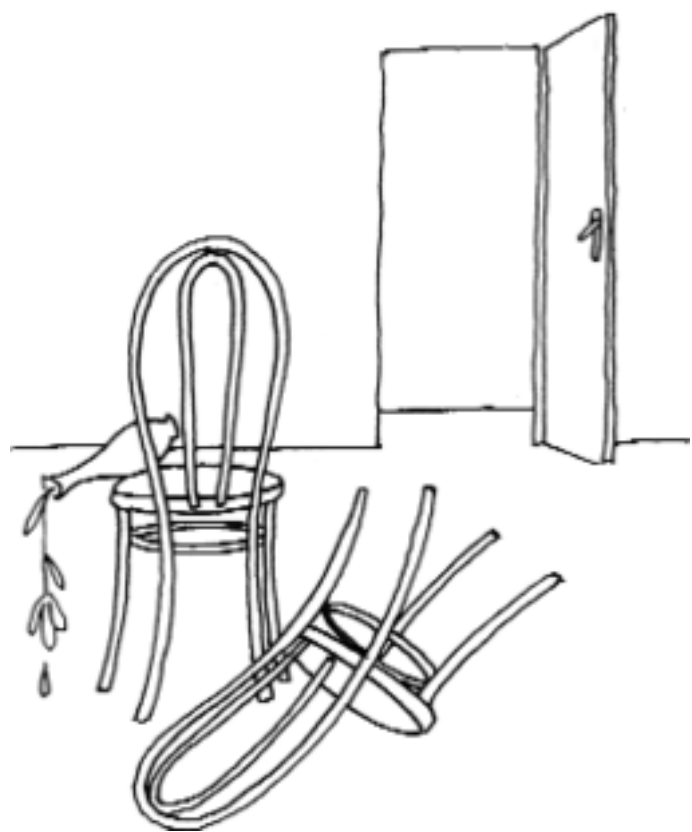
tődik meg. Azt adjuk tovább egymásnak és gyermekeinknek, amit hordozunk magunkban, amit Istenből merítünk. A kiegyensúlyozottság nem magától való érték. A boldogsághoz adni és kapni kell. A házasságot is azért akarja az ember, mert boldog akar lenni. Kiegyensúlyozott, megelégedett, harmonikus, külső és belső szépségekben gazdag. A házasság válsága mutatja, hogy a leginkább az embernek való, a boldogság ígérését hordozó kapcsolatban sem feltétlen találjuk meg azt, ami gazdagítja, nemesíti az életünket. Miért van az, hogy sokan nem kiteljesednek, hanem belerokkannak. Ahelyett, hogy megtalálnák, elveszítik a boldogságot? *Mert nem csak szerető társra van szükségünk, hanem szerető Istenre is. Az életünk egyetlen színtere sem függetleníthető Istentől súlyos következmények nélkül.* Merész dolog a használati utasítás figyelmen kívül hagyásával használni bármilyen háztartási gépet. Sokba kerülhet a nagyvonalúságunk.

Az életünkhöz Isten adott használati utasítást, hogy rendeltetésszerűen szépen, emberien, harmóniában élhessünk egymással, boldoggá tegyünk egymást a házasságban, és ne betegítsük meg gyerekeink lelkét. Se rájuk ne telepedjünk, se magukra ne hagyjuk őket. Figyelmen kívül hagyni Isten tanácsait – vakmerőség. Meg is adjuk az árát.

Harmóniát vágyunk szülőként, gyermekként. Isten Jézust küldte hozzánk ezzel a kedves, jó hírrel: békességet adok nektek: Ez azt jelenti, minden a helyén van. A szerelmünk, a szövetségünk, a gyerekeink, az egész életünk. Minden Isten kezén van, biztonságban, gondoskodásban.

Ahhoz egyszerűen nincs jogunk, hogy visszatartsuk a gyerekeinket attól a lehetőségtől, hogy a legtökéletesebb és legelfogadóbb szeretetet megismerjék.

Ajándékozzuk meg őket boldog gyermekkorral!

Múló vihar vagy hajótörés?

Az Isten rendje és ígéje szerinti házasságban a házastársakat „holtomig-holtáig” egymáshoz kötik a kimondott szavak. Az eskü szövege tanúk és családtagok, rokoni és baráti kör, de mindenek előtt Isten színe előtt hangzik el. Ez a házastársunk melletti ünnepélyes ígéret tehát életre szólóan elkötelez. De meg lehet-e felelősen ígérni ezt? Van-e erre garancia? Annyi rossz példa mutatja, hogyan tudnak üressé válni a megígért szavak, hogyan tudnak megfakulni a legszebb emlékek is, s végső esetben hogyan tud válóperes aktává hulni a szerelem.

Hiszen emberek vagyunk. A házasságban az ábrándok hamar véget érnek. Elmúlik a kezdet elfogultsága, amikor a másik még mesebeli királyfi vagy földre szállt angyal. A házasságba is visszük magunkkal gyengeségeinket, hibáinkat és bűneinket is. Vétkezünk egymás ellen a családban is, a házasság kapcsolatában is. Sokszor vagyunk nehezen elviselhetők vagy egyenesen kibírhatatlanok, s időnként ilyen a házastársunk is. Persze rajta ezt mindig könnyebben észrevesszük, mint önmagunkon. Minden házasságban beáll időnként a mosolyszünet, amikor átmenetileg megfagy a levegő, s elkezdődnek a viták. Ezek okai olykor már csak ürügyek, amelyekben akkor is ragaszkodunk vélt igazunkhoz, amikor már nincs igazunk, vagy belül már régen tudjuk, hogy nem is éri meg vég nélkül folytatni a szócsatát. Így a véleménykülönbségek gyakran töltődnek meg indulati tartalommal is, s lesz a vitából veszekedés, aminek keserűsége győzelem esetén is továbbkísér. S ha nem tudjuk ezeket feloldani, az elhidegülés folyamata a házasság súlyos zavarába, válságába is vezethet. De ennek oka nem a házasság intézménye, hanem önma-

gunk. Jól érzékeli ezt egyik magyar írónk is, amikor arról szól, hogy a válókok nem a házasságban kezdődnek, hanem ezeket mi visszük bele házasságunkba.

A viharok nem kímélik a házasságot sem. Két ember kapcsolata nem csak napsütés, hanem árnyék is, nem csak derűs órák, hanem könnyes percek is, nem önműködően biztosított, zavartalan öröm, hanem bánat is. Szándék nélkül is meg tudjuk olykor bántani a másikat, akaratlanul is tudunk nehéz órákat is okozni. Hiszen nem úgy társ a másik, ahogyan szeretnénk, ahogyan azt előre elképzeltük, s mi sem tudunk a másik számára álmai eszményévé válni. A házasságban is érezheti az ember magát egyes helyzetekben meg-nem-értettnek, amikor Tóth Árpád fájdalomtá éli át: „Magam vagyok. Nagyon...” (Meddő órán). Ez a válságos helyzet fejeződik ki egy francia aforizma gunyoros megjegyzésében is: „Isten azért teremtette meg Évát, mert Ádám nem volt elég magányos”.

A házasság magányos, meddő óráin természetesen nem az élcelődés vagy gúny segít, hanem Isten. Ő adta nekünk a házasság normáit. Az esküvőkön erre így történik utalás: útmutatást ad igéjében, hogy boldog legyen életünk. Szava megoldásokhoz segít, hogy a vihar ne okozzon hajótörést. Abból mindig baj támad, ha a házastársak kívülállók előtt panaszkodnak egymásra, ezzel is megtörve házasságukat. A kiutat az jelenti, ha minden válsághelyzetet egymással őszintén átbeszélnek, ha kapcsolatuk gondjait Isten elé viszik imádságaikban, vagy a gyónási titok megtartására esküt tevő lelkipásztor segítségét is kérve.

Isten házasságra vonatkozó normáinak egyike a szigorú hűség egymáshoz. A hűség megélésére ígéretet is teszünk: „Hűséges házastársa leszek, Isten rendje és igéje szerint”. A házasság Isten rendje szerint kizárólagos kapcsolat. Ebben a házaspár kapcsolatát egy harmadik nem törheti meg, nem választhatja el sem alkalmilag, sem vég-

legesen. „Amit Isten egybeszerkesztett, ember azt el ne válassza” – mondja Jézus (Mt 19,6).

A családi háromszögek vagy sokszögek világát ma elénk öntik a vicclapok, a filmek, de az élet is. Lassan normává, társadalmilag is elfogadottá válik, hogy mindent szabad, csak a feleség meg ne tudja..., csak a férj meg ne tudja..., de egyre általánosabb az is, hogy férj vagy feleség a házastárs kényszerű, a helyzetbe beletörődő tudtával él házasságtörésben. S a szexuális szabadosság egyenes következménye is a sok házasság hajótörése. A válókok között ez vezet. A statisztikák szerint a legtöbb válást a házastársi hűtlenség miatt mondják ki. S egyre nagyobb a megcsalt, félrevezetett, boldogtalanná tett férfiak és nők száma, akik csalódtak a házasság intézményében is. S egyre több a lelkiileg sérült gyermekek száma is, akik a szétbomlott családok vétlen áldozatai.

De a baj nem a házasság intézményében van, hanem bennünk. „Az ember tartsa meg a szabadságát a házasságban is” – fogalmazott egy esküvő előtti beszélgetésben a vőlegény, amikor a házassági hűségre került a szó. Menyasszonya döbbsent, sőt rémült arcát azóta sem felejthetem, ahogyan akkor vőlegényére nézett: „Ezt te tényleg így gondold?!” Egyszerre kitűnt, hogy egymás között nem volt szó soha arról, hogyan gondolkodnak a házasságról. S csak remélhetem, hogy a lelkipásztori beszélgetés után, az esküvőn már egymással is egy véleményre jutva őszintén tudták kimondani: „hűséges házastárs leszek”.

A szexuális szabadosságot a házasságból is kizárja Isten rendje. Ezzel nem megnyomorítani akar, hanem a házasságot akarja teljes értékűvé tenni. A nemiség Isten ajándéka, amit egyik egyházatyja szerint, ha Isten nem szégyellt megteremteni, akkor mi ne szégyelljünk beszélni róla. A házastársi hűtlenség azonban széttöri a házastársak csak kettőjükre tartozó testi viszonyát, megcsúfolva azt.

Ugyanakkor a megélt hűség kizárja két ember kapcsolatából a titkolózást is, a féltékenységet is, a hazudozásokat is, mindezzel a földi pokol gyötrelmeit. Hiszen a házasság kapcsolatában elengedhetetlen, hogy a házastársak mindig nyíltan tudjanak egymás szemébe nézni.

Isten tanít bennünket egymás terheit is hordani (Gal 6,2). Sütő András leír egy falujában látott jelenetet. Ketten mennek a téli utcán: egy házaspár. Elöl a férfi, mögötte három lépésre az asszony, aki zsákot cipel. Elbotlik, elesik, a zsák is a sárba kerül. A férje hátranéz: Kelj fel! S hozzáteszi: Vedd fel a zsákot is! Végletes példa, mégis lehet a házasságban mindennapi életstílus is, amikor az egyik roskadozik testi vagy lelki terhei alatt, míg a másik közönyös marad. „Te mindig csak panaszkodni tudsz!” – utasítja el unva a helyzetet, vagy végig sem hallgatva őt kezdi mondani a maga baját, pedig az egyik szeretetlensége, mulasztása, önzése, bűne nemcsak a házasságot, de a másik életét is tönkre teheti.

A házasság szövetkezés a terhek közös elviselésére is. Olyan kapocs, ahol a másikhoz egész létünkkel van közünk, mint Garai Gábor versében az artistáknak, akik a magasban a lélegzetelállító mutatványok során egymást végzetes bizalommal tartják egymás fogában és idegeiben. A vers szerint ha csak az egyikük vét is, mindketten aláhullanak. Egymás terhének hordozása hasonlót jelent: végzetes bizalommal tartani egymást. A mindennapokban egymás terhét hordani így azt jelenti, hogy vállalom és el tudom hordozni a házastársamat gondjaival együtt is, hibáival együtt is, fáradságával is, kimerültségével is, ingerült óráiban is. S ő engem ugyanígy. Tartom, hogy tartson ő is.

Isten tanít bennünket helyes önismeretre is. A hibákat ugyan rendszerint a másikban veszem észre, de mindig önmagamban kell keresnem (Mt 7,1-5). A megromló, meghidegülő házastársi kapcsolatban mindig fel kell fe-

deznem a saját mulasztásomat, a saját önzésemet is. Az ember önzése azt diktálja, hogy az első én vagyok. Sok boldogságkeresés is önzésből fakad: én akarok boldog lenni. A házasságban is gyakran az első az én örömöm, az én kényelmem, az én feladataim, az én akaratom. A házasság Isten szerint való boldogsága pedig abból fakad, ha önzés helyett a másikat akarjuk boldoggá tenni, ez gazdagít boldoggá minket is.

Isten tanít bennünket megbocsátani is. Ismert ige: „a nap le ne menjen a ti haragotokkal” (Ef 4,26), – ami a házasságban egyszerűen így hangzik: ne feküdjetek le soha úgy, hogy nem szóltok egymáshoz. A házasságban nem elég kimondani azt, hogy szeretlek. Néha fontosabb azt mondani: ne haragudj, vagy így: bocsáss meg. De a megbocsátást úgy kell átélnünk, ahogyan nekünk bocsát meg Isten, tehát végleg és egyszer s mindenkorra! A házasságot aláássa, amikor régi hibákat, vétkeket vagdosnak újra meg újra egymás fejéhez: „De a múltkor is!” „Te meg tavaly!” Az Isten szerinti megbocsátás azt jelenti, hogy végleg lezárunk valamit, azt soha többé nem említem, s igyekszem elfelejteni is. Hiszen Isten is így tesz velem. A házasságban minden nap új kezdet – tanít egy osztrák valláspszichológus, Monika Nemetschek is.

Isten tanít bennünket a szeretetre is. Ennek mértékét Jézus mondta ki és élte elénk: „Az az én parancsolatom, hogy úgy szeressétek egymást, ahogyan én szerettelek titeket” (Jn 15,12). A szeretet felső mértéke az, amikor valaki a szeretetet az élete elé helyezi, ahogyan ezt Jézus tette. Így lesz a házasságban is a szeretet erős, mint a halál (Énekek 8,6). Ekkor a szeretet már nem csupán ösztön, érzés vagy érzelem, hanem tett, cselekedet a másikért önmagunk feladásának mértékéig is. Ennél a szeretetnél több nincs, és kevesebb nem elég a házasságban sem.

A mi segítségünk az Úrtól jön – tanít a zsoltár (Zsolt 121,2). Szava, útmutatása hozzásegít, hogy megélhessük a házasságban két ember kapcsolata szépségének és örömének teljességét. Isten segítségével csitulnak el a házasság viharai is, vele a házasság nem szenved hajótörést.

Széttört az otthon – van-e új kezdet?

Válás, új családalapítás

A házasság válságának okairól

Divat ma a házasság válságáról beszélni, sajnos nem alaptalanul. Az elszomorító statisztikai adatok jelzik, hogy a házasságok jelentős része – közel ötven százaléká – tönkremegy.

Főként a hatvanas években hitték sokan, hogy a házassággal, mint elavult intézménnyel van a baj. Keresni akartak egy modernebb formát, amely megfelel korunk felfogásának. Az akkori élénk hippie mozgalmak gyakorlati kísérleteket tettek, hogy a férfi és nő kapcsolatát új keretekben valósítsák meg. A világszerte folyó próbálkozások kiábrándító eredményre vezettek. Be kellett látni, hogy a modern ember számára is az ősi keretek jelenthetnek elfogadható megoldást.

Viszont a válság jelen van. Hitelét veszttette a házasság? Bizonyos vagyok benne, nem a házasság, hanem a férfi és a nő, azaz az ember veszttette hitelét. Az ember van válságban, és ez természetesen a házasság válságát vonja maga után.

Isten és az ember viszonya

C.G. Jung írja, hogy 38 éven felüli pácienseinek lelki zavarai – végső soron – mindig vallásos eredetűek voltak. Erre igazán felkaphatjuk a fejünket: hogyan – vallásos okok? Igen, Isten igéje éppen ezt mondja. Isten az embert a vele

való közösségre teremtette. Az ember csakis ebben a közösségben élhet „normális” életet.

Általános a vélemény, hogy a mai válságot értelmes szaktudással le lehet küzdeni. A valóság viszont ellenkező tendenciákat mutat. Egy amerikai pszichológus nem kevés öniróniával jegyzi meg, hogy Amerikában a pszichológusok számának növekedésével egyenes arányban nő a lelki betegek száma. Valóban soha ennyi szakember nem állt rendelkezésre, és mégis romlik a helyzet. Romlani is fog egészen addig, amíg az ember meg nem adja magát Istennek. Amíg fel nem adjuk a ma nagyon közkeletű „azt teszek, amit akarok” „szabadság-elvet”. Az ember életének egyetlen gyógyulási lehetősége Isten törvényének elfogadása.

Válás után

Akik átmentek már a válás testi, lelki poklán, azok tudják, hogy ebből nem lehet sértetlenül kikerülni. Akik még előtte vannak, sokszor nagyvonalúan mondogatják: „elválunk, és kész”. Aki így beszél, az még nem ismeri az emberi lélek törvényszerűségeit, természetesen önmagát sem.

Isten az ember teremtése során meghatározta a férfi és nő kapcsolatát: „Ezért a férfi elhagyja apját és anyját, ragaszkodik feleségéhez, és lesznek egy testté.” (1Móz 2,24.) Ez az isteni hatalommal kimondott ige megvalósult. A házaspárok valóban egységet alkotnak, ez a teremtési rend, amit minden embernek tiszteletben kellene tartani, mint Teremtőnk akaratát. Akik tehát elválnak, Isten teremtési rendje ellen teszik azt. A válásnak nem csupán Isten ellenes éle van, hanem, önmagunk ellen ható, pusztító hatása. A házaspárok sok szállal kötődnek egymáshoz, és a válás sebeket szakít, és szinte egy életen át felejtethetetlen élményeket hagy maga után. Tulajdonképpen soha nem

tudnak egymástól teljesen megszabadulni. Nem csupán a hajdan volt szerelem és az együtt töltött idő, testi-lelki közösség, hanem éppen olyan mélyen vési be negatív módon az összetartozás élményét a válás folyamata, mint közös krízis. „A válás – időlegesen vagy véglegesen – összeköt: ellentétes előjelű, de „felejthetetlen élmény”, akárcsak a szerelem volt. – Az együttélés ideje kitörölhetetlen közös emlék az elváltak életéből. – Ha az elváltaknak gyermekük van, akkor a válás ellenére is, továbbra is szülőpár maradnak.” (Hézszer Gábor, „Miért?” 37. old.)

Kívánatos volna, hogy a házaspárok az egész krízis-folyamatot, mintegy józanul előre lássák. Sajnos ez igen ritkán következik be, és ahol bekövetkezik, ott általában el is kerülnek a válást.

A gyakorlat az, hogy a válás során jönnek rá az egymás ellen harcoló felek, hogy milyen mély lelki hatások érik őket. A szakemberek a házasság „halálát” a valóságos halál következményeihez hasonlítják. A volt házaspárnak és a gyermekeknek szüksége volna, hogy külső segítséget kapjanak a „gyászfolyamat” feldolgozásához. Ezért Hézszer sürgeti: „hogyan a vallásgyakorlat hordozója, az egyház, amely a gyász »specialistája«, ne tartsa magát továbbra is távol a családhaláltól! Figyelemre méltó kezdeményezések egyes nyugati gyülekezetekben a válások esetén tartott, *bűnvalló és gyászistentisztelet.*”

Elválni bűn?

A világ, sőt már az egyházon belül is sokan azt követelik, hogy az egyház ismerje el az embernek a *váláshoz való jogát*. Ez bibliai, vagy inkább krisztusi alapon lehetetlen. Hiszen ha elismernénk, akkor azt jelentenénk ki, hogy nem bűn a válás, hanem joga az embernek. Az egyház egyet ki-

mondhat: a kívülálló számára nem akarunk törvényt szabni. Luther ezt sajátos hangvételében így mondja: „Ahol nincsenek keresztények, vagy romlott és hamis keresztények vannak, ott jól teszi az állam, ha mint a pogányoknak, nekik is megadja az engedélyt arra, hogy feleségüket elhagyják, és más feleséget vegyenek... De tudniuk kell, hogy válásuk által megszűnnek keresztények lenni, és pogányokká lesznek, akik az ítélet állapotában vannak.” Kemény beszéd? Igen, de teljesen egyezik Jézus álláspontjával. Jézus nem az Isten törvényét tarja keménynek, hanem a megbocsátani nem tudó, könyörtelen szívet. Nem az a megoldás, hogy a bűnt nem nevezzük bűnnek, hiszen Isten már nélkülünk úgyis kimondta, hogy Ő mit tart annak.

Jézus Krisztus tanításában és lelkigondozói gyakorlatában világosan felismerhető a bűnre felkínált bocsánat, a *kegyelem*. Viszont kegyelem csak az elítélt, vagy legalábbis ítéletre méltó bűnösnek *adható*. Teológiai bukfenc, kegyelemről beszélni ott, ahol nincsen bűn. Tehát, ha kimondjuk, hogy a válás nem bűn, akkor arra természetesen sem bocsánat, sem kegyelem nem kell.

Az Istenhez való viszonyunk határozza meg végül is, hogy elfogadjuk-e Isten véleményét, vagy sem.

Gyógyulás

A gyógyuláshoz, illetve a gyógyításhoz feltétlen szükséges a helyes diagnózis, hiszen e nélkül, félrekezelik a beteget.

A válás utáni gyógyulás nagy lehetősége Isten színe előtt tisztázni, kinek-kinek a maga részét, hibáját, vétkét. Sajnos erre csak kevesen jutnak el. Sőt, kizárólag a másikat hibáztatják. Ez a védekezési reflex is a gyógyulás lehetőségét kínálja. Hiszen a „bűnbakra rávetheti”, illetve kivetheti még a saját bűneit is. Ez is „gyógyulást” hozhat. Már-

mint belenyugvást, sőt talán még elégedettséget, hogy megszabadult egy rettenetes alaktól. A család és a környezet ebben aktívan segíti az elváltat, és megerősítik öngazságában.

Tényleg gyógyulás ez? Semmiképpen! Ez nem gyógyuláshoz, hanem megkeményedéshez vezet. Ez az állapot akkor üt vissza, ha az elvált új kapcsolatot talál. Hiszen nem szabadult meg azoktól a hibáktól, amik az előző házasságában elősegítették a válást. *Komoly önvizsgálatra van szüksége minden elvált embernek, mielőtt új házasságra gondolna.* Ezt az önvizsgálatot természetesen legjobb egy lelkipogozó segítségével végezni, mert az ember egyedül ritkán jön rá saját hibáira.

Hézszer Gábor a nyugati gyakorlatot ajánlja, hogy a bűnbánati és gyászistentisztelet keretében lehet fel- és megszabadulni a válás terheinek egy részétől. Nem hiszem, hogy egy templomi szertartás keretében ez rendezhető volna. Sokkal bonyolultabb a helyzet, és ezért szükséges egy komoly gyógyulási folyamat megélése, végigküzdése.

A lelkipogozó szerepe több kell, hogy legyen szakmai tanácsadásnál, mert a válás nem csupán egy férfi és egy nő, nem is egy család, sőt nem csupán az érintett környezet dolga, hanem ezenkívül Isten és az ember kapcsolatát befolyásoló esemény. Ebben mindenképpen segítség-re szorul az elvált ember.

Azt mondta valaki, hogy a válása, amit már évtizedek távlatában szemlél, még mindig lelkiismereti terhet jelent számára, (pedig én tudom, hogy nem ő volt a vétkes fél). Akkor talán nincs is ebből soha gyógyulás? Szó sincs róla! Biztos, hogy van. Hiszen Isten éppen ezt akarja, ezért kínálja fel az embernek a bűnbocsánatot, és gyógyulást. Ő képes valóságosan gyógyítani. Dávid csodálatosan tárja fel ezt a titkot a 32. zsoltárban:

*Boldog, akinek hűtlensége megbocsáttatott,
vétke eltöröltetett.
Boldog az az ember,
akinek az Úr nem rója fel bűnét,
és nincs lelkében álnokság.
Míg hallgattam kiszáradtak csontjaim,
egész nap hallgatnom kellett.
Mert éjjel-nappal rám nehezedett kezed,
erőm ellankadt, mint a nyári hőségben.
Megvallottam neked vétkeimet,
bűnömet nem takargattam.
Elhatároztam, hogy bevallom
hűtlenségemet az Úrnak
és te megbocsátottad bűnömet, amit vétettem.*

Boldog? Igen, Dávid mondja, aki igazán megtapasztalta ezt a csodálatos belső gyógyulást. Pontról, pontra elének tárja, a gyógyulás menetét.

Ebben a folyamatban nem csak az Úrral rendeződik az ember kapcsolata, hanem az emberekkel is. Hiszen ha a magam vétkeességét elismerem, akkor felszabadulok tévedésem alól, és nem hiszem többé, hogy minden bajnak a másik fél az oka. Ha átéli valaki Isten bocsánatát, maga is képesé válik arra, hogy másoknak megbocsásson. Tudom, nagyon nehéz még gondolatban is helyt adni ennek a látásnak. Az emberben olyan mélyen van az igazsága felől való meggyőződés, hogy első hallásra ez nem tűnhet normális dolognak. Mégis ez a helyes és egyetlen gyógyulásra vezető út.

Gondolok egy házaspárra, akiknek már gyakorlatilag felbomlott a házassága. Az asszony kizárólag a férjében látta a romlás okát. Első hallásra úgy tűnt nekem is, hogy igaza van. Aztán lassan maga látta be, amire már talán hosszú évek szenvedései után nem is emlékezett, hogyan is indult el házasságuk a lejtőn. Ahogy elemezgette a múlt-

tat, rájött a maga hibáira, és Isten segítségével gyakorlatban változtatta meg életét. Új szívet kapott az Úrtól, és a lehetetlen megtörtént, kibékültek.

Ritkák az ilyen esetek, sajnos sokkal több a visszafordíthatatlanul felbomlott házasság.

A felbomlott házasságok levethetetlen terhei

Az elvált felek túl a nehéz küzdelmeken, érzelmi gyötrelmeken és a válóperen fellélegeznek, és azt gondolják, most már meggyógyultak. Azonban józanul látni kell, hogy vannak a volt házasságnak örökös nyomai. Ahogy egy súlyos balesetnek is hordjuk a nyomait, így a válásnak is. Persze a forradásokkal együtt is lehet boldogan élni, ha józanul számolunk meglétünkkel. Itt természetesen nem csak a külső anyagi, erkölcsi veszteségekre gondolok, hanem a lélek láthatatlan sérüléseire és forradásaira is. Az ember nem ura sokszor az emlékeinek, és ezek az emlékek furcsa dolgokat tehetnek vele. Beszüremlenek az új kapcsolat érzelmi világába, és bántó zavarokat okozhatnak. Ijesztő analógiákat fedezhet fel az elvált ember a régi párja és az új között. Előítéletek alakulhatnak ki. Hosszan lehetne sorolni azokat a lelki és gyakorlati veszélyeket, ami a válást átélt ember új életközösségét terhelheti.

Válási árvák

Azután ha vannak a tönkrement házasságból gyermekek, ők élő emlékoszlopai a széttört otthonnak. A gyerekek elhelyezése, láthatása, továbbra is összeköti a volt házaspárt, hiszen mint szülőpárok ezután is megmaradnak. A szakirodalom ezzel a szituációval nagyon sokat foglalkozik – va-

lójában nincs igazi megoldás. Az esetek egy részénél folyik a küzdelem, és a gyermek a harc egyik nagyágyúja, amit az anyák bevetnek, és sokan a bosszú eszközeként használnak. Mások igyekeznek teljesen korrekt módon viszonyulni a másik fél jogaihoz. Természetesen ez utóbbi volna a kívánatos.

A gyermekek többsége – főként a kamaszkorban – komoly teherterheléssel tud lenni az új házasságban, ha nem akarja elfogadni anyja, vagy apja új élettársát.

Új házasság

Az első és a sokadik házasság csak akkor lehet jó, ha a házaspár képes megvalósítani, az egymásért élés krisztusi elvét. Az új házasság boldogságának biztosítója is csak ez az elv és gyakorlat lehet. Céltudatosan keresni kell a mindennapok szűrkegében is a másik örömét. Ha otthon nem találja meg, másutt keresi, mint az egyik falusi kocsmá felirata hirdeti „Jobb, mint Otthon”. Öröm nélkül képtelen az ember élni, és ezeket az örömeket egymásnak kell megszerezni.

A házasságot a kerthez hasonlíthatjuk, vajon nőnek-e rózsák, ahol nem ültettek, és ahol nem gondozzák őket? Az elvadult „kertben” senki sem érzi jól magát. Lehet-e a házasságban „rózsák” nélkül élni? Nem sokáig, és úgy is csak boldogtalanul. Reményik Sándor költői módon fogalmaz:

MINDENNAPI RÓZSÁINKAT...

Te így imádkozol:

A mi mindennapi rózsáinkat

Add meg nekünk ma.

Add, hogy kenyér mellett rózsák is legyen.

S add Istenem, hogy békén megéljünk

Több rózsán és kevesebb kenyeren.

Bár láthatnák férfiak és nők, hogy ezeket a rózsákat nekik kell ültetni és szedni és *a másíknak adni*. Isten a növekedést adja a rózsának is, a szerelemnek és szeretetnek is.

Köthet-e keresztény ember második házasságot?

Eddig többnyire a társadalom helyzetéből kiindulva beszéltem a második, vagy éppen sokadik házasság kérdéséről. Viszont lelkészeknek sokszor élesen teszik fel a kérdést, szabad-e hívő embernek elválni, vagy újra házasodni. Jézus válasza teljesen egyértelmű: Nem! Jézus kortársai Mózesre hivatkoznak, aki megengedte, hogy válólevelet adjon a férfi, és úgy bocsássa el feleségét. Jézus ennek az engedménynek egyetlen okát így látja: „szívetek keménysége miatt”. Jézus az engesztelhetetlen, megbocsátani nem képes, „kemény szívben” jelöli meg a válás igazi okát.

Jézus tanítványai felháborodnak, és azt mondják: „Ha ilyen a férfi helyzete az asszonnyal, akkor nem jó megházasodni” (Mt 19,10). Ugye milyen modern válasz?

Jézus hajthatatlanul bűnnek ítéli a válást, de ezzel nem azt mondja, mint némelyek, hogy erre a bűnre nincs bocsánat. Ő megbocsátott, a házasságtörésen tetten ért nőnek, akit a vallásos fanatikusok meg akartak kövezni. Jézus a törvényt nem arra használta, hogy öljön, hanem, hogy diagnózist adjon és segítsen. Jézus célja mindig az Isten rendjének helyreállítása volt. Ezért tiltotta az újra házasodást, hogy nyitva maradjon a rendezés lehetősége. *Őbenne*, mindig van lehetőség a rendezésre.

Vannak emberek, és a mai szexualitástól túlfűtött világunkban egyre többen, akik semmiképpen nem tudnak párkapcsolat nélkül élni, és mindenképpen megházasodnak a válás után. Helyeselhetjük-e ezt, vagy sem? Keresztény ember attól keresztény, hogy komolyan veszi Isten

Igójét és ahhoz szabja az életét, *mert elhiszi, hogy Isten a javát akarja*. 1Kor 7,11-ben így olvashatjuk: „Ha azonban elváltak, maradjon házasság nélkül, vagy béküljön ki a férjével”. Ugyanúgy hangzik, amint Jézus mondja, Ő viszont hozzát teszi: „Nem mindenki képes elfogadni ezt a beszédet, csak az, akinek *megadatott*” (Mt19,11).

Itt érkezik el az egész válás kérdés és újr aház asodás kérdése a Krisztussal való kapcsolat kérdéséhez.

Kinek van igaza, annak, aki végső kig ellenzi a válást, és minden fizikai és lelki terrort bevetne, hogy rendbe szedje az embereket, vagy annak, aki úgy látja, igenis joga van az embernek elválni és újr aház asodni?

Az Isten szavát elfogadni csak úgy lehetséges, ha a Krisztussal mély, bensőséges kapcsolatba kerül az ember. *Mert minden kegyelem!*

Megá ldhatja-e az egyház a második, vagy sokadik házasságot?

Nehéz kérdés. De nem mondok rá egyértelmű nemet. Hiszen ott van az igében Dávid súlyos házasságtörése. Isten megbünteti őket, és meghal a kisfiúk, de a bűnbocsánat után ő maga áldja meg ezt a házasságot, és ebből származik Salamon király.

Sokan egyértelműen elítélik az elváltak újr aház asodását, mások meg teljesen könnyelműen veszik a kérdést. Jézus mindig az embert nézte. Dr. Pálhegyi Ferenc írja, hogy Jézus szombatról mondott szavait alkalmazhatjuk a házasságra is: *nem az ember van a házasságért, hanem a házasság van az emberért*. Tehát a válást nem tekinthetjük az egyetlen bűnnek, amire nincs bocsánat, és aminek megtörténte után az újrakezdésnek még lehetősége sincs meg.

Az emberek többsége nincs Istennel meghitt gyermeki kapcsolatban, ezért elképzelni sem tudják, hogy ha Krisztussal találkozónának, akkor egész gondolkodásuk addigi látásuk átformálódna. Az egyház csak egyet tehet, Krisztusra mutat, akiben egyedül van lehetőség, egy egészen más síkon történő újrakezdésre. Krisztussal közösségben történhetnek meg a csodák, a lehetetlennek tűnő változások.

Az emberek többsége viszont úgy megy el a templomba, kérve egy újabb házasságra az Úr áldását, hogy közben vajmi keveset ért az Istenhez való viszonyából. Ha ezeket az embereket az ítélet kemény és elutasító szavával elküldjük, akkor rajtuk nemhogy segítettünk volna, hanem félő, hogy végleg elzárjuk előttük a Krisztushoz vezető utat.

Jogos felvetni azt a kérdést, hogy Isten megáldja azt, amiről kimondta, hogy bűn? Isten nem a válást, nem is az engedetlenül kötött új házasságot áldja meg, hanem a *bűnbánó, töredelmes, új életre vágyakozó embert*. De azt megáldja! A hazatérő „tékozló fiának” az Atya elébe fut, és átölelve felkarolja őt.

Jézus az ötször elvált samáriai nőnek is megbocsátott, sőt azt is megengedte neki, hogy szolgáljon, vigye a Krisztusról szóló üzenetet. Természetesen, amit leírtam, nem bátorításul írtam, hiszen Isten célja nem a bűn pártolása, hanem az, hogy az ember lássa, hogy bűnben van, és ebből az egyetlen úton megmenekülhessen. Az egyetlen út, a Krisztusnál kapható bűnbocsánat és újrakezdés, ahol megértheti az ember a Krisztus törvényét. *„A szeretet tehát a törvény betöltése.”* (Róm 13,10)

„Sietnek az esték...”

Lelkipásztori levél

Kedves Anikó és Feri!

Legutolsó találkozásunk alkalmával boldogan újságoltatok, hogy már 20 éves házasok vagytok. Ez annak a bizonyítéka – mondottam –, hogy Isten megtartotta ígéretét, amit esküvőtök alkalmával nektek tett. Szeretettel és hűséggel ajándékozott meg Titeket. Kedvesen érdeklődtetek felőlünk. Siettetek, ezért nem válaszolhattunk kérdéseitekre. Ez indított arra, hogy levelet írjak Nektek.

Visszanézünk közös utunkra

Saint-Exupery, francia író szavai: „A tapasztalat azt mutatja, hogy a szeretet nem azt jelenti, hogy két ember egymás szemébe néz, hanem hogy mindketten ugyanabba az irányba vetik tekintetüket.” A Párommal úgy indultunk el közös utunkra, hogy egy irányba néztünk. Arra tekintettünk, Aki egykor teremtő szavával behívott minket a világba.

Az út kezdetén sokat beszélgettünk egymással. Túl kellett jutnunk az első benyomásokon. Elmélyítettük kölcsönös ismereteinket. Ezzel kezdtük, türelmesen haladtunk ezen a felfedező úton. Megértettük, hogy személyiségeink különbözőségét szépen áthidalhatjuk egy kis jóakarattal. Felismertük különbözőségeinket. Lassan megtanultuk tisztelni párunkban Isten művét. Ez a felfedezés nagy örömet és lelki nyugalmat jelentett.

Most, csendes békeességben visszaemlékezünk a régi eseményekre. Közben jobban megértjük, amit sokszor nem értettünk meg. Meglátjuk a hátulról minket vezető és szerető Istent. Végigélhetjük, hogy mi mindent megtett azért, hogy egyre közelebb vezessen minket egymáshoz. A hit világosságánál újból átélhetjük egész eddigi életünket. Sokkal többet meglátunk abból, amit Mennyei Atyánk velünk tett. Mindent most sem értünk meg. Mindent csak az Örökkévalóságban fogunk megismerni.

Fájdalom és csalódás is volt életünkben. Az értünk szenvedő, kereszten meghaló Krisztus segített minket elviselni. Erőt adott arra, hogy egymásnak megbocsássunk, bűnbocsánat bizonyosságában mindent napról-napra újra kezdjünk. Krisztus segített és segít most is elhordozni nemcsak a magunk öregségét, hanem hitvestársunkét is.

Napi, reggeli-esti elcsendesedésünk során Isten elé állunk. Bibliát olvasunk, imádkozunk, éneklünk. Erőt kapunk mindennapi feladataink elvégzéséhez. Felismerjük, hogy életünkben mi a fontos. Belekapcsolódhatunk azoknak a láthatatlan, de valóságos közösségébe, akik szerte a világon Isten útján járnak. Akik imádságukban hordozzák az életünket, mint mi is az övékét.

*Szép volt a múlt, várjon ragyogva
rátok még szebb jövő, még
dúsabb jutalom ezek között,
bár szerény fény gyanánt ég,
szeretetünk is hadd legyen
ajándék.*

(Tóth Árpád)

Gyermekeinktől, unokáinktól szeretet árad felénk.

Nagyszülők vagyunk

Ti is lesztek nagyszülők. Ezért írom le, miképpen próbálunk eleget tenni keresztény nagyszülői tisztünknek.

Unokáink nevelését Isten szüleikre bízta, nem reánk. Ezért nem szólhatunk bele abba, hogyan készítik fel gyermekeiket az életre. Nekünk az élő Istent, a közöttünk munkálkodó Urat kell jelenvalóvá tenni unokáink számára. Úgy, hogy felelevenítjük előttük életünk elmúlt időszakának eseményeit. Tudatosíthatjuk bennük, hogy Isten menyire mellettünk volt életünk során. Cselekvő szerepet játszott mindkettőnk múltjában.

Unokáink érdeklődő kérdéseire válaszolva elmondhatjuk, milyen úton vezetett minket Mennyei Atyánk. Hogyan tapasztaltuk meg nehéz időkben gondviselő szeretetét. Embereket fordított felénk, akik közelből és távolból segítségünkre siettek, amikor arra szükség volt. Elsoroljuk unokáinknak, hogy miért vagyunk hálásak Istennek.

Igyekszünk figyelemmel kísérni belső világuk, egyéniségük, személyiségük alakulását. Ha észrevesszük, hogy feszültség alakult ki köztük és szüleik között, igyekszünk ezt feloldani. Csöndesen – számonkérés, kioktatás nélkül – rámutatunk arra, amit Isten vár tőlünk, mi az, amiről nem feledkezhetnek el. Próbáljuk megmutatni: mi húzódhat meg szüleik szándéka, szava mögött. Türelemmel meghallgatjuk érveléseiket. Tudatában vagyunk annak, hogy Isten munkálja a szülők és a gyermekek közötti békességet. Őszintén elmondjuk, hogy nekünk sem volt könnyű gyermekkorunkban a szüleinknek engedelmeskedni.

Unokáink egy számunkra ismeretlen jövő felé indulnak. Nem sokban segítheti őket a mi élettapasztalatunk, bölcsességünk. Életük bizonyosan másképpen alakul, mint a mi életünk. Nem lehet fölkészíteni őket arra, hogy helyt álljanak a folyamatosan átalakuló világban. Belső erőt,

döntési képességet kell gyűjteniük. Ezért Krisztusra mutatunk, Aki a keresztségben örök életre hívta el őket. Ígéretet adott arra, hogy velük lesz a világ végezetéig. Kíséri őket mint Testvér, hűséges Barát. Örül annak, ha igénybe veszik segítségét, megfogadják jó tanácsait. Emlékeztetjük unokáinkat konfirmációjukra, mikor a Szentlélek ajándékát kapták. Bizonyosságot nyerhettek afelől, hogy Aki elkezdte örök életük munkálását, Az be is fejezi azt. Afelől kérdezzük őket: hogyan haladnak előre a bibliaolvasásban, imádkozásban. Ezekben igyekszünk tanácsolni őket. Nagy öröm tapasztalni, hogy ébred bennük a társaik iránti felelősség. Átélik a keresztény közösség áldásait. Kezdenek megsejteni valamit abból, hogy Krisztus a világ Megváltója. Az Ő ügye előre halad állandóan.

Igen fontosnak tartjuk azt, hogy unokáink gazdag szellemi életet éljenek. idejében felismerjék azt, ami emberségünket munkálja. Ezért – alkalom adtán – beszélünk nekik arról, hogy mit olvasunk, mivel foglalkozunk. Miképpen szemléljük azt, ami körülöttünk és a nagy világban történik. Azon fáradozunk, hogy nyitottak legyenek minden igaz érték befogadására. Megmutatjuk nekik kedves könyveinket. Próbáljuk rávezetni őket arra, hogyan kell művészi alkotást szemlélni, egy zeneművet hallgatni, a szórakoztatás eszközeiben különbséget tenni az értékes és az értéktelen között.

Tanúságot teszünk arról, hogy mi a szüleinktől a hazaszeretetet örököltük. Őseink között akadtak olyanok, akik népünk szabadságáért küzdöttek. Ez elkötelezés arra, hogy szeressük azt a helyet, ahol élünk, azt a népet, amelyikbe Isten helyezte el minket. Hitünk segít abban, hogy a körülöttünk élő népekben testvéreinket lássuk, akik velünk együtt Isten gyermekei.

Örök életben reménykedünk

A halandóság minden ember számára kikerülhetetlen kényszer. Egyetlen orvossága van: rátalálni az Isten szerezetére és elfogadni azt.

*Este van már, sietnek az esték,
álnokul, mint a tolvaj öregség,
mely lábujjhegyen közeledik halkan,
míg egyszer ugrik egyet, s itt van!
Nem tudjuk már magunkat megcsalni:
óh, jaj, meg kell halni, meg kell halni.*

– énekelte a gyógyíthatatlan kórral küzdő költő, Babits Mihály.

Az elmúlás ködös érzései, az állandó halál-várás helyett a boldog hazakészülés örömét kérhetjük Mennyei Atyánktól. Ezt ismerte föl Michelangelo Buenarotti. A reneszánsz egyik legnagyobb művésze mondta barátjának: – Nyolcvan éves vagyok! Remélem, Isten most már hamarosan eljön értem. Barátja megkérdezte: – Csak nem fáradtál bele az életbe? A művész így válaszolt: – Dehogy! Inkább csillapíthatatlan szomjúság van bennem az élet után.

Jézus Krisztus húsvéti feltámadása után a halál legyőzött ellenségünk. Az élet, az örök élet boldog lehetőségünk. Dosztojevszkij így vallott erről: „Az élet misztériuma, az elmúlt napoknak minden gondja lassanként átváltozik bennem nyugodt lelki derűvé. A fiatalos vér helyébe lép az alázatos, tiszta öregség békéje. Minden nap köszöntöm a Nap feljöttét, és a szívem úgy repes feléje, mint régen. De mégis inkább a naplementét szeretem. Hosszú, elnyújtott, ferde sugarait, amelyek csöndes, szelíd emlékezéseket keltenek bennem életre. Fénylő képeket hosszú, áldott életemből. És mindezekon túl az Isten igazságosságát, amely

mindent megenyhít, kiengesztel, megbocsát. Életem vége felé hanyatlik már, érzem, tudom. De minden tünező nap érzem azt is, hogy földi életem átmegy egy új, végtelen, ismeretlen jövő életbe, amelynek előzetes megérzése lelkemet elragadtatásában megremegteti, szellemem megvilágosítja, szívemet pedig az örömtől sírásra indítja.”

Testünk már nem a régi. Fájdalmak, az egyre fogyó erő mind azt jelzik – mint Isten követői –: legyetek készen! Napi életünk kialakításába beleszól az orvos, a gyógyszerek, amiket rendszeresen be kell venni. Minderről nem beszélünk egymással, sem másokkal. De egyre jobban megbarátkozunk a megöregedéssel. A Bibliából vett bölcsességgel tudomásul vesszük, hogy életünk végső szakaszába érkezünk. A földi élet, az itt töltött napok a szeretet és az örömszerzés alkalmi. Igyekszünk jól kihasználni életünk minden percét.

Augustinus egyházatya írta: „Nem tudok többet, mint annyit: le kell értékelnem mindazt, ami múlandó és elenyésző, és azt kell keresnem, ami örök és szilárd.” Az öregkor közeledésével elkezdődik az élet átértékelése és átrendezése. Amíg mind a ketten munkában álltunk, addig kevés idő jutott arra, hogy huzamosabban együtt legyünk, Isten előtt közösen elcsendesedjünk. Kicseréljük gondolatainkat. Előre tekintünk közösen mennyei otthonunkba. Sok bizonyosságát kaptuk életünk során annak, hogy az Örök-kevaló vezette együvé az életünket. Ő gazdagított bennünket a Krisztus-szolgalat örömével. Megáldott minket gyermekekkel, unokákkal. Mindennek a valósága igazán azóta tudatosodott bennünk, amióta többet vagyunk együtt. Rácsodálkozhattunk arra, hogy mennyire azonosan formált minket Isten. Sokszor szavak nélkül megértjük egymás gondolatait. Együtt járjuk a menny felé készülési útját. Egyformán bontakozik ki előttünk a Krisztusban nyert megváltás ajándéka. Egyre jobban megéljük, hogy ketten vagyunk

egyek! Egyre tudatosabban éljük át, hogy a halál nem tud majd elválasztani egymástól bennünket.

Amíg élünk, Isten lehetőséget ad az értelmes és hasznos életre. Tesszük, ami tőlünk, erőnkből telik. Reményünk szerint a szeretteinkért és a másokért történő imádkozás lehetősége az utolsó szívdobbanásig elkísér bennünket.

Megtanultuk dr. Luther Mártontól: „A halál búcsúzás a világtól és minden dolgától. Kell, hogy az ember végrendelezék földi javairól, hogy halála után ne maradjon veszekedésnek alapja. Testi és külső búcsúzás ez a világtól. Az is kell, hogy az ember lelkileg is búcsút vegyen. Bocsásunk meg minden embernek, aki megbántott minket. Lelkünk ne maradjon megterhelve valami földi üggyel.”

Párommal együtt várjuk a *nagy találkozást*. A Szentírás szerint azután, hogy a mindenség létezése befejeződik, megtörténik a nagy találkozás. A Vőlegény – Jézus Krisztus – és a Menyasszony – az Egyház – találkoznak. Az ünnepi menyegzőre mi is hivatalosak vagyunk. Amíg bekövetkezik, a költővel kérjük, hogy Isten küldjön Fényt az életünkbe:

KÜLDJ FÉNYT

*küldj fényt Uram
belső ragyogást
napórámon elnyugszik az árnyék
nemsokára csend lesz*

*fényt gondolataimnak
fényt szavaimnak
fényt tetteimnek*

*s mire hazaérek
adj fényt az estnek*

(Pusztai Sándor)

Kedves Anikó és Feri!

Köszönjük, hogy örömtöket megosztottátok velünk! Krisztus Urunk áldása nyugodjon továbbra is házasságotokon. A Szentlélek Isten őrizze szívetekben a szeretetet és a hűséget.

Mindkettőtöket köszönt:

öreg lekipásztortok

Egyedül maradtam...

Együtt vagy egyedül

Egyedül maradtam... A megállapítás nem tűnik tárgyilagosnak, inkább valami nehéz bánat borong mögötte. Pedig az egyedüllét az emberi lét egyik alaphelyzete, embermi voltunk velejárója, s ezért nem kell visszariadnunk tőle. Ha öröm vagy fájdalom ér, nekem kell elviselnem. Ha választút elé kerülök, nekem kell döntenem. Ha Isten megszólít, nekem kell válaszolnom. Ha emberekkel akad dolgom, nekem kell szeretnem őket, vagy megvonnom szeretetemet tőlük. Végül ha elérkezik utolsó órám, magamra maradok a halállal szemben is. Életemet élni, felelősen dönteni, bizalmamat megelőlegezni, kapcsolataimat megtölteni szeretettel, halálomat megvívni egyszál egyedül kell, más nem vállalhatja helyettem. A megfutamodás az egyedüllét terhei elől lealacsonyít, míg a helytállásban megmutatkozik az ember méltósága.

De legalább ennyire nem nélkülözhető a másik ember, a *magányt feloldó társ* sem. Fülemben cseng a „Ripacsok” című film dalának refrénje: „Egyedül nem megy...”. A szám előadásában egymásra utalt két színésznek végül már terhessé válik a kapcsolat, de amikor szabadulni akarnak belőle, minden rosszabbra fordul. Önismeretre csak magamat másokkal összevetve juthatok el, tanulni csak a mások által gyűjtött tudásból tudok, feladataimat csak másokkal együtt valósíthatom meg, s az életet csak másnemű társsal együtt plántálhatom tovább és őrizhetem meg. A biológusoktól ma már egyre többet hallani, hogy az emberi fajt nem annyira kezűgyessége, az értelme vagy a beszéd képessége tette a legsikeresebb élőlényé, hanem a szer-

vezett együttműködés a mostoha körülmények leküzdésére. Természetesen, ha az összhang valamilyen oknál fogva megbomlik, mindazt elveszítjük a révnél, amit megnyertünk a vámnál.

József Attila így veszi leltárba az élet mozgását: „Születtem, elvegyültem és kiváltam.” (Kész a leltár) Elvegyülni a közösségben vagy abból magánosként kiválni egyaránt elengedhetetlen tartozéka az emberi létnek. Csak tudnunk kell, hogy mikor melyiknek van itt az ideje. Nem bújhatok el a tömegben, amikor személyesen kell helytállnom valamiért. De a közös erőfeszítésből sem vonhatom ki magamat, amikor közreműködésem nélkül csak nagy nehézségek árán, vagy éppen sehogy sem mennek előre a dolgok.

Nyereség vagy veszteség

Amint láttuk, a társtalanság és a társas kapcsolatok kettősége az emberi élet minden területére jellemző. Most mégis elsősorban annak a társnak hiánya miatt állít meg minket az egyedül maradt ember keserűsége, aki Isten szándéka szerint a legközvetlenebb és legteljesebb emberi kapcsolatot jelenti a mi számunkra, vagyis *a házastárs hiánya miatt*. A sajátos kapcsolat természete szerint ez a viszony Ádám és Éva alakjában már a Bibliánk első lapjain is úgy áll előttünk, mint két külön nemű ember, aki ehhez még egyetlen is a másik nemből, egy életre szóló szövetsége arra, hogy segítőtársai legyenek egymásnak a létfenntartásban, a család alapításában és megtartásában, a másik magányának feloldásában, az emberi élet örvendetes és fájdalmas tényeinek elhordozásában. Talán elkerülte eddig a figyelmünket, hogy a házastársi kapcsolat azon kevés dolgok közé tartozik, amit az *első emberpár magával vihetett az elveszett paradicsomból*. Nyilván azért, hogy magukra

maradva össze ne roppanjanak a földi lét mostoha küzdőterén. Ezért ha a paradicsomi örökség pokollá válik, nem a házasság rendeltetésében, hanem a kivitelezésében van a baj. A házastárs többé nem segítőtárs akar lenni, hanem uralkodó (1Móz 3,16!) a másik felett.

Isten tehát azért ajándékozta egymásnak a férfit és nőt, mert „nem jó az embernek egyedül lenni” (1Móz 2,18). Ha valamiképpen elvesznek egymás számára, akkor pótolhatatlan veszteség éri őket, a dermesztő magány áldozataivá lesznek. A házastársi kapcsolatnak ez a hajótörése leggyakrabban a szeretet kötelékének a meglazulása miatt következik be. Még élhetnek egymás mellett, de már – József Attila elszomorítóan találó szavaival – mint „két milliárd párosult magány” (Emberiség). Manapság viszont már egyre többen úgy akarják feloldani a „párosult magány” képtelen képletét, hogy elválnak egymástól, és így növelik a „válási özvegyekkel” a magánosok táborát. De nem kevés azoknak a száma sem, akik valamilyen okból vagy nem találták meg, vagy pedig elveszítették párjukat.

Az eltérő okokból elmagányosodott embereket nem vehetjük egy kalap alá. Az egymástól elhidegülteknek vagy elváltaknak elsősorban önmagukba kell tekinteniük és önmagukon kell változtatniuk. Az ő ajkukon hamisan cseng a panasz: „magamra maradtam”. Reájuk Pál apostolnak a következő szava illik: „Ha valaki elválik, maradjon házasság nélkül, vagy béküljön ki a másikkal!” (1Kor 7,11) Még akkor is, ha tudjuk, hogy a megbomlott házastársi kapcsolat törött vázaként összeragasztva már nem lehet olyan, mint a régi. A hűtlenség különböző formái által bekövetkező törések különleges kezelést kívánnak, és ezért másutt kell foglalkoznunk velük. Azok részéről tartom jogosnak az „egyedül maradtam” kijelentésben megfogalmazott panaszt, akik *rajtuk kívül álló okokból* kerültek a magányosság élethelyzetébe. Nekik kell elsősorban ezt az élethelyzetet

feldolgozniuk úgy, hogy a hiányérzet és az ebből fakadó keserűség, vagy még ennél is rosszabb esetben a kétségbeesés ne okozzon végzetes torzulást életükben.

Belerokkanás vagy talpra állás

A magára maradt ember sorsa kétesélyes. A magányosság összeroppanthat, de új kiindulópontra is állíthat. Úgy gondolom, hogy három szempontot éppen ezért tanácsos szem előtt tartanunk: *Ne süppedjünk önsajnálatba!* Ha sajnálatra méltó is a magára maradt ember, sajnálják őt mások, de ne ő saját magát. A „magamra maradtam” megállapítás lehet tárgyilagos helyzetrajz, de azért így, egyes szám első személyben megfogalmazva egy árnyalatnyi önsajnálatról is árulkodik. Az önsajnálát pedig könnyen aránytévészteshez vezet. Talán Jónás próféta esete a legszemléletesebb példa erre: Kimegy Ninivéből, és leül egy bokor árnyékában, hogy onnan nézze a város általa megjósolt pusztulását. Másnapra a bokor egy „féreg szúrása” miatt elhervad, és Jónásnak a tűző napon kell ülnie, míg végül a napszúrástól rosszul lesz. Amikor emiatt az önsajnálát rohamában előnti az indulat, így feddi meg az Úr: „Te szánod ezt a bokrot, amelyért nem fáradoztál... Én meg ne szánjam meg Ninivét, a nagy várost?” (Jón 4,7kk) Igaz, a saját fájdalmát mindenki intenzívebben éli át, de azért ne nagyítsuk fel kozmikus méretűvé, mintha más nyomorúság nem is volna a világon. Rajtunk kívül még mások is járnak az élet útjának árnyékos oldalán. Aki magányos lett, közük került. Vállaljon hát jó szívvel közösséget velük!

Némi túlzás is megszólalhat az „egyedül maradtam” panaszában. Lehet, hogy nincs oldalunkon a házastárs, de azért ritka az olyan eset, amikor valaki úgy maradt egyedül, mint a szedett szőlő, úgy, hogy valakije ne maradt vol-

na. Nem menthető fel a környezet sem a felelősség alól, ha valaki a közvetlen közelében segítség nélkül marad. De mi vezethetett oda, hogy senkinek sem hiányzik? Egyszer egy idős asszonyt találtam súlyos betegen, fűtetlen szobában, étlen-szomjan. A szomszédban lakó unokáitól csak egy fal választotta el őt. De utólag már ki tudja megmondani, hogy a lelki fal felhúzásában kinek mekkora része volt? Aki magányos, *ne várja hát tétlenül magánya megtérését*, hanem vegye számba a még megmaradottakat, vegye fel gondjukat, s ha szükséges, megszakadt kapcsolatokat keltsen újra életre. Magától értetődően ne várja el senkitől, hogy mindez pótolja a legbensőbb emberi kapcsolatot, a házastársi közösséget. Ám a törődés másokkal, ha nem is oldhatja fel teljesen a magányt, enyhítheti és elviselhetővé teszi azt.

Viszont ha teljesen árván is maradnék ebben a világban, Istent, „az árváknak Atyját, és özvegyek védelmezőjét” (Zsolt 68,6; Zsolt 10,14; 27,10; 146,9; Jer 49,11; Hós 14,4) magam mellett tudhatom. Gyökössy Endre legfontosabb gyógymódként a „magányosság bénító érzésére” a lélek „belső szobájában” (Mt 6,6) *az Atyával létrejövő kapcsolatot* tekinti. Amennyiben ez a kapcsolat él, akkor „a magányos ember máris kettesben lehet Vele! Többé nem kell egyedül lennünk!” (Magunkról magunknak 88. o.) Azzal egészítem ki ezt a létfontosságú tanácsot, hogy az Istennel való közösség ugyan életmentő, megtartó erő a magányosság örvényében, mégsem várható, hogy a házastárs szerepét pótolja. A kétféle viszony között pontosan az a különbség, ami Isten és ember között fennáll. Istent nem tekinthetem magammal egy szinten állónak, a házastársamat pedig nem illeti meg a feltétlen imádat, viszont annál inkább a szeretet. Amit Isten jelent a magányos ember számára, azt Jézus példázata a sziklára épült házról világíthatja meg. Nem omlik össze a magára maradt ember, ha hité-

vel Istenre támaszkodik, de ez még nem jelenti azt, hogy élete épülete feltétlenül ugyanolyan otthonos lesz, mintha szerető társsal oszthatja meg azt.

Ha mármost a magános életforma kialakulása szempontjából mérjük fel a tennivalóinkat, azt kell mondanunk, hogy mással kell megbirkóznia annak, akinek soha nem volt házastársa, és ismét mással annak, *akitől a halál elszakította férjét vagy feleségét*. Nincs most módunk arra, hogy tüzetesebben elemezzük azokat az okokat, amelyek a magányosan élők életformáját előidéztek. A helyzetükből adódó gondok azonban nagyrészt azonosak. Nagyon fontos, hogy aki így él, helyzetét kivételnek tekintse és ne szabálynak. Isten ugyanis annyira egymásra utalta a férfit és a nőt, hogy ha valami miatt ez az isteni szándék nem valósul meg az életünkben, hiányérzet, idegen szóval frusztráció támad bennünk, ez pedig rendszerint torzulásokat idéz elő jellemünkben, életvitelünkben. Nem véletlen, hogy az ilyen életformát élőket a köznyelv aggregényeknek vagy vénlányoknak nevezi. Mindkét kifejezésből a rendhagyó életmódnak kijáró kissé gúnyos, sőt szeretetlen felhang érezhető ki.

A magányosok Istentől kapott feladata tehát élethelyzetüket úgy feldolgozni, hogy *ép emberek maradhassanak*. A görög filozófia hatására már az ókori egyházatyáknál jelentkezik az a felfogás, amely a nemi életet elutasító magános életformát magasabb rendűnek tekinti a házaseletnél. Ezzel szemben Jézus (Mt 19,10kk) és Pál (1Kor 7,7) csak akkor tekinti járható útnak, ha Isten kegyelmi ajándékával erre képessé tesz valakit, ám nem a kényelmesebb élet, hanem valami nagy feladat érdekében. Kivételes életmódhoz ez a kivételes képesítés szükséges, és akkor talán az egyedüllét nem teszi torzóvá az embert. Ennek megfelelően az, aki nem önként, hanem valamilyen okból kénysze-

rúen került a „magányosok klubjába”, keressen olyan feladatot magának, amelyben kiteljesedhet élete.

Az özvegyeknek pedig egy olyan szoros kapcsolatnak sok esetben kíméletlen megszakadását kell feldolgozniuk, amelynek igazi értékére jóformán csak akkor döbbenek rá, amikor már visszahozhatatlan. Sokáig abban a hitben ringatjuk magunkat, hogy a mi esetünkben ilyen fájdalmas szakításra nem fog sor kerülni. Valahogy úgy képzeljük el a közös jövőt, ahogy Burns sugallja:

*John Anderson, szívem, John,
együtt vágtunk a hegynek;
volt víz napunk elég, John,
szép emlék két öregnek.
Lefelé ballagunk már
kéz-kézben csöndesen,
s lent együtt pihenünk majd,
John Anderson, szívem.*

Bele kell törődnünk azonban a rideg valóságba, hogy a házastársak közül az egyik hamarabb megy el, mint a másik, és sokszor még évtizedekre magára hagyja az életúton az életben maradottat. Különös, hogy a család pásztorolásiával foglalkozó magyar nyelvű irodalom nem sokat törődik a magukra maradt házastársak helyzetével, mintha a házasság csak addig jelentene problémát, míg mindkét fél életben van.

Az özvegynek gyásza elhordozásán kívül nem egy hallatlanul nehéz feladattal kell megküzdenie. Át kell szerveznie egy két személyre berendezett életvitelt, a család eddig két vállra elosztott terheit kell egyedül cipelnie, ráadásul úgy, hogy mindezt már nem beszélheti meg azzal, aki elment. De talán nem is ez az igazi próbatétel. „Az özvegy, aki boldog házasságban élt, különösen is szenved.

Úgy érzi, mintha testének felét *amputálták volna*” – írja Bovet (Felette nagy titok 114. o.). Ehhez még azt is hozzátehetnénk, hogy ebben az esetben is jelentkezhethet az úgynevezett „fantomfájdalom”, a már nem létező testrész sajgása. Mégpedig minél nagyobb volt az összhang a házastársak között, annál fájóbban.

Az özvegyen maradt félnek lelki egyensúlya érdekében különösen is figyelembe kell vennie azokat a szempontokat, amelyeket az előzőekben már minden magányos viaskodó lelkére helyeztünk. Az Istennel való kapcsolatra azonban még külön ki kell térnünk, mert a vesztesége azt sugallhatja a gyászolónak, hogy Isten is elfordult tőle. Éppen azoknak a hitét kezdheti ki leginkább az őket ért fájdalom, akik számára a halál egy szoros, harmonikus kapcsolat megszakadását jelentette. Ha megrendült az a hit, amely a legfőbb támaszunk lehetne, mindennél fontosabb, hogy vívódásainkat, lázongó kérdéseinket őszintén tárjuk fel Isten előtt. Legyünk azonban ugyanakkor *nyitottak Isten válaszai meghallgatására is*. Talán vigasztalhatatlanok vagyunk, mert a szoros kötelék elpattanása túl mély sebet ejtett rajtunk? Akkor vegyük tudomásul, hogy az életben minden igazi értékért nagy árat kell fizetnünk. Igazságtalannak érezzük mindazt, ami történt velünk? Jeremiással együtt vetjük Isten szemére, hogy „olyan lettél hozzánk, mint a csalóka patak, amelyben nincs állandó víz” (Jer 15,18)? Akkor tanuljunk meg „csendben várni az Úr szabadítására” (JerSír 3,26). Akkor kérdezzük meg magunktól, hogy milyen alapon igényelünk Istentől különleges bánásmódot? De addig is, amíg újra talpra állít, „semmi sem választhat el minket az Isten szeretetétől, amely érvényben van Jézus Krisztusban, a mi Urunkban.” (Rm 8,39)

Ám ha az özvegynek módja van rá, vegye a bátorságot, és vágjon bele egy új házasságba. Ez nem Isten akaratára ellen való. A házastárs iránti hűség a Biblia egybehangozó

kijelentése szerint (Rm 7,2; 1Kor 7,39) addig köt minket, míg „a halál tőle el nem választ”. Persze nem könnyű eltérő emlékekkel, megrögzült szokásokkal, szövevényes családi háttérrel ismét összecsiszolódni valakivel. Talán az őszinte szeretetnél is nagyobb szükség van egy ilyen új kapcsolatban az önfegyelemre. De ha nehéz is, nem reménytelen vállalkozás. Pál azonban 1Kor 7,39-ben hozzáteszi, hogy ha valaki újra házasodik, akkor ezt „az Úrban tegye”. Vagyis hívő keresztény keresztény hívő mellett döntsön. Hitbéli ellentét ugyanis már túlságosan megterhelné a már amúgy is sok türelmet és kölcsönös megértést igénylő új kapcsolatot. Remélhetjük ugyan, hogy Isten a hinni nem tudó felet is hittel ajándékozhatja meg, de ez az ő hatalmában van, és mi nem kényszeríthetjük ki. Ha pedig ezt nem tehetjük, akkor istenkísértő vállalkozás lenne, arra számítva, ami nem telik tőlünk, tüzet a vízzel összevegyíteni.

Úgy gondolom, hogy amikor a magányosság terhe a nyakunkba szakad, legváratlanabban az időhöz való viszonyunk megváltozása ér minket. Korábban olyan természetesnek tűnt, hogy minden új reggelen a régi arcok vesznek körül, s ezért igazán nem volt sürgős rendbe hozni közös dolgainkat. Most viszont egyszerre és váratlanul a múlt emlékké, a jelen terhessé, a jövő pedig kétevé vált. Amikor azután igazán időszerűvé válik az imádság: „Taníts minket úgy számlálni napjainkat, hogy bölcs szívhez jusunk!” (Zsolt 90,12) Az idő azonban Istené, és nem ellenünk dolgozik. Hogy a jövőt Isten hogyan rendezi be azokkal, akik itt a földi létben közel álltak hozzánk, az az ő titka. Egyben azonban bizonyosak lehetünk: „*Amit szem nem látott, fül nem hallott, és ember szíve meg sem sejtett, azt készítette el az Isten az őt szeretőknek.*” (1Kor 2,9)

Imádságok

A Krisztus Urunktól tanult imádság

*Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy,
szenteltessék meg a Te neved,
jöjjön el a Te országod,
legyen meg a Te akaratod,
amint a mennyben, úgy a földön is.
Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma,
és bocsásd meg vétkeinket,
miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek,
és ne vígy minket kísértésbe,
de szabadíts meg a gonosztól,
mert Tied az ország, a hatalom és a dicsőség mindörökké.
Ámen.*

Boldog házasság

Istenem, köszönöm, hogy mi ketten együtt élhetünk. Nem vagyok egyedül: hitvesemben társat adtál, aki úgy szeret, amint vagyok. Bízok bennem. Mindig készen áll segítségemre. Köszönöm, hogy tudunk beszélgetni egymással. Bízhatunk egymásban és számíthatunk egymásra. Köszönöm szerelmünket, a közös terheket és a közös imádságokat.

Eljegyzés

Köszönjük, Urunk, Krisztusunk, hogy egymásra találtunk. Segíts, hogy megmaradjunk a közeledben. legyen velünk a Te Lelked, a szeretetnek, a fegyelemnek és a megbocsátásnak Lelke, hogy segítőtársai legyünk egymásnak a Hozzád vezető úton.

Esküvő előtt

Mindenható, hűséges Urunk! Kéréseinket és elképzeléseinket meghaladó módon cselekedtél velünk. Kézen fogtál, és úgy vezettél. Köszönjük jószágodat.

Add, hogy áldássá váljunk egymás számára. Segíts megértésre, egymás gyöngeségeinek elhordozására. Add, hogy örömmel támogassuk egymást közös feladataink végzésében. Rád bízunk magunkat. Világosságod fényében szeretnénk járni a Te utadon. Jóságos és erős Lelked vezessen bennünket.

Esküvő után

Istenünk! Előtted és házasságkötésünk tanúi előtt fogadtunk hűséget és szeretetet egymás iránt. Megígértük, hogy örömben és bánatban egymást el nem hagyjuk. Készek leszünk egymásnak megbocsátani.

Segítségedre szeretnénk hagyatkozni, hogy engedelmes gyermekeid legyünk. Segíts megtartani fogadalmukat. Szükségünk van Rád! Áldó kezed hatalma alatt szeretnénk élni.

Amikor gyermeket várunk

Urunk! Eszközeid lehetünk az élet továbbplántálásában. Csodálat és hála tölti el szívünket.

Könyörülj azokon, akik nem akarnak gyereket. Tedd nyitottá őket akaratom betöltésére. Könyörülj a szülői szeretetet nélkülöző gyermekeken. Indítsd fel befogadásukra a szerető szíveket. Te mindnyájunkat befogadtál szeretetedbe, jó-ságos Istenünk.

Gyermeket váró édesanya imádsága

Mennyei Atyám! A nekem adott életet tovább adhatom. Ezért a boldogságért mondom Neked köszönetet. Ne engedd felejtennem: gyermekemet szereted, jobban, mint én valaha is szeretni tudnám.

Végy oltalmadba a várákozás idején. Míg gyermekem növekedik, hadd legyek igazi édesanyává. Tedd mentessé az anyai szeretetemet az önzéstől.

A gyermek megszületett

Megszületett gyermekünk! Köszönjük az új, kis életet. Teremtőnk, Urunk, Édesatyánk! Örömlünkben feledtük a félelmet és a fájdalmat. Kérünk, vedd oltalmadba gyermekünket. Ne legyen kiszolgáltatva se nekünk, se másoknak. Éljen velünk együtt atyai szeretetedben.

Gyermekemért

Atyám, jó Istenem! Taníts meg belátnom, hogy gyermekem nem az én tulajdonom. Hadd növekedjék és fejlődjék úgy, ahogyan Te gondoltad, nehogy útjába álljak. Ne engedd, hogy eltakarjalak Téged.

Aggódás gyermekeinkért

Istenünk, mindnyájunknak Atyja! Aggódunk gyermekeinkért. Saját útjukat járják. Mi nem értjük őket. Szeretetünk nem volt eléggé okos. Nem volt elegendő. Ezért kérünk: mutass új utat gyermekeinknek.

Házasságunk elszürkült

Istenem, Atyám! Elidegenedtem feleségemtől – férjemtől. Első szerelmünk tüze elhamvadt a hétköznapiak során. Te, aki képes vagy mindent megváltoztatni, tégy minket új embereké. Taníts minket megbocsátásra, szelídségre, megértésre. Add nekünk vissza ifjúságunk örömét, hadd találjunk újra egymásra.

Elválunk?

Istenem, föl sem foghatom, mi történt házasságunkkal. Olyan kemények és keserűek a szavak közöttünk. Annyi a vádló és bizalmatlan csönd, az éveken át tapasztalt bizalom légköre helyett. Segíts ahhoz, hogy kibeszéljük magunkat egymással. Uram! Segíts, hogy meg tudjam tenni az első lépést!

Feszültség van otthonunkban

Istenem! Olyan nagy a feszültség köztünk. Egymás idegeire megyünk. Segíts minket arra, hogy belátást és türelmet tanúsítsunk egymás iránt. Ez a Te otthonod is. Jó lenne, ha itthon éreznéd magad nálunk.

Mindig útra készen

Mennyei Atyám! Köszönöm, hogy itt lehettem, járhattam szép világodban. Köszönöm, hogy velem jártál, és kedves útitársakat is adtál. Köszönöm, hogy Hozzád készülhetek. Örökké Veled lehetek a mennyei Gyülekezetben. Emlékeztess halálomra gyakran. Emlékeztess örökéletemre még gyakrabban.

Boldog megérkezés

Jézus Krisztus! Az élet útján vezetted lépteinket. Ne engedd, hogy lelkünk ellensége megzavarja békességünket utolsó órákon. Akkor is add nekünk azt a békességet, amelyet elkészítettél számunkra. Szervedésünk terhét mérd a Tőled nyert erő mértékével.

Eljön segítséged. A győzelem nem késik. Miután elviselünk mindent, dicsérő énekbe kezdünk. Örökké áldunk csodálatos segítségédért.

Az imádságok írói:
Allqvist Britt, B. G. Hallqvist,
R. Holte, Henrik Schartau

Tartalom

Előszó	5
„Hát én immár kit válasszak”	7
Együttélés vagy házasság?	13
A templomi esküvő csak dekoráció?	21
Hányan férnek a bárkába?	27
Isten ajándéka a gyermek	35
Otthon vagy lakás?	43
Lehet boldog is a gyermekkor?	53
Múló vihar vagy hajótörés?	61
Széttört az otthon – Van-e új kezdet?	67
„Sietnek az esték...”	79
Egyedül maradtam...	89
Imádságok	99

